РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ

ИНФОРМАТИВНИ БИЛТЕН

БРОЈ ***5***

2011.

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од двадесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за Индок и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и при том бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
http://bpp.uzzpro.gov.rs.
БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
http:// www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.htm.
Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.htm.

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу на следећим пунктовима:

1. Немањина бр. 22-26,
   телефон: 3616-296, 3613-734 , 363-1620, 363-1104/лок. 1620 и 1104

2. Андрићев венац бр. 1,
   библиотека, телефон: 3043-078

   или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења

Сарадници: Видосава Шундић, документалиста система базе података
Гордан Горуновић, референт
Вера Ловић, оператер
Дејан Станојловић, референт
Радмила Тубин-Михајловић, оператер
Јелена Васиљевић, оператер

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер и
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

1. Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и града Београда

2. Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе

3. Преглед садржаја нових бројева часописа

4. Преглед старих публикација

5. Преглед нових књига

6. Листа најчитанијих књига

1

ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Босни и Херцеговини, Грујице Спасојевића, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Босни и Херцеговини, Нинослава Стојадиновића, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Азербејџан на нерезиденцијалној основи са седиштем у Анкари, Владимира Ђургуза, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Азербејџан, Зорана Вајовића, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Народној Демократској Републици Алжир, Владимира Кохута, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Народној Демократској Републици Алжир, Мирослава Шестовића, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Словачкој Републици, Данка Прокића, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Словачкој Републици, Радмиле Хрустановић, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Италији, Сандре Рашковић-Ивић, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Италији, Ане Хрустановић, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Закон о потврђивању Уговора између Владе Републике Србије коју представља Министарство одбране и Групе националних директора НАТО за кодификацију-Савезнички одбор 135 (АС/135) о усвајању НАТО кодификационог система, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2011

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Чешке Републике о полицијској сарадњи у борби против криминала, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2011

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Међународног кривичног суда о извршењу казни Међународног кривичног суда, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2011

Закон о адвокатури, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о јавном правобранилаштву, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о извршењу и обезбеђењу, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о личној карти, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Закон о изменама и допунама Закона о избору народних посланика, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Уредба о синдикалном организовању професионалних припадника Војске Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 29/2011

Пословник о раду Повереника за заштиту равноправности, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Одлука Уставног суда којом се утврује да одредбе члана 84. Закона о избору народних посланика, (Службени гласник РС, бр. 35/2000, 69/02, 57/03, 72/03, 18/04, 85/05 и 101/05) нису у сагласности са Уставом, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Одлука о броју државних службеника и намештеника у кабинетима министара, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Одлука о образовању Републичког штаба за ванредне ситуације, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Одлука о измени Пословника Високог савета судства, Службени гласник Републике Србије бр. 33/2011

Одлука о оснивању Центра за азил, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Правилник о Сталном избраном суду (арбитража) при Привредној комори Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Правилник о измени Правилника о правосудној стражи, Службени гласник Републике Србије бр. 33/2011

Правилник за примену Одлуке о утврђивању критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности и за поступак преиспитивања одлука првог састава Високог савета судства о престанку судијске дужности, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Правилник о поступку преиспитивања одлука првог састава Државног већа тужилаца и примени критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Решење о разрешењу генералног конзула Републике Србије у Диселдорфу, Савезна Република Немачка, Влада Љубојевића, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Решење о постављењу генералног конзула Републике Србије у Диселдорфу, Савезна Република Немачка, Небојше Кошутића, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Службени лист града Београда

Извештај о раду заштитника грађана за 2010. годину, Службени лист града Београда бр. 12/2011

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Казахстан о узајамном подстицању и заштити улагања, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2011

Закон о потврђивању Уговора о гаранцији ЕПС електронска бројила између Републике Србије и Европске инвестиционе банке, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2011

Закон о потврђивању Финансијског уговора Коридор 10 Аутопут (Е-80) Фаза 1 између Републике Србије и Европске инвестиционе банке, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2011

Закон о тржишту капитала, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о девизном пословању, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о инвестиционим фондовима, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о финансијском лизингу, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о висини стопе затезне камате, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о платном промету, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о изменама и допунама Закона о превозу у друмском саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Закон о привредним друштвима, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Закон о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Закон о заштити корисника финансијских услуга, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Закон о контроли предмета од драгоцених метала, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Закон о изменама Закона о дувану, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Уредба о условима и начину подстицања производње, продаје и спровођења субвенционисане куповине аутобуса произведених у Републици Србији у 2011. години, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Уредба о издавању доплатне поштанске марке „Недеља Црвеног крста“, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Уредба о подстицању пољопривредне производње путем кредитне подршке кроз субвенционисање дела каматне стопе у 2011. године, Службени гласник Републике Србије бр. 33/2011

Уредба о престанку важења Уредбе о оснивању Сталне канцеларије Владе за економски развој у Крагујевцу, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Уредба о престанку важења Уредбе о оснивању Сталне канцеларије Владе за економски развој у Бору, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Уредба о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Уредба о утврђивању приоритетних туристичких дестинација, зона, локација и категорија објеката у местима за одмор и туристичким местима у приоритетним туристичким дестинацијама, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Уредба о примањима и приходима који су од утицаја на остваривање права на новчану социјалну помоћ, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Уредба о издавању доплатне поштанске марке „Изградња Спомен-храма Светог Саве“, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Уредба о утврђивању Програма извођења геолошких истражних радова за 2011. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Одлука о издавању некаматозне и непреносиве обвезнице на позив ради одржавања вредности капитала Републике Србије у капиталу Међународне банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Одлука о учешћу Републике Србије у општем повећању капитала Европске банке за обнову и развој по основу резолуција Одбора гувернера Европске банке за обнову и развој бр. 126 и 128, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Одлука о оснивању Факултета за хотелијерство и туризам Универзитета у Крагујевцу, Службени гласник Републике Србије бр. 29/2011

Одлука о издавању и основним обележјима кованог новца апоена од 1, 2, 5, 10 и 20 динара, Службени гласник Републике Србије бр. 29/2011

Одлука о пуштању у оптицај кованог новца апоена од 1, 2, 5, 10 и 20 динара, Службени гласник Републике Србије бр. 29/2011

Одлука о усвајању Завршног рачуна Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за период 1.1-31.12.2010. године, Службени гласник Републике Србије бр. 30/2011

Одлука о дефинисању међусобних обавеза Агенције за контролу летења Србије и Црне Горе д.о.о. и Дирекције цивилног ваздухопловства Републике Србије по основу учешћа у расподели прихода од терминалних накнада, Службени гласник Републике Србије
бр. 32/2011

Одлука о Завршном рачуну средстава Националне службе за запошљавање за период од 1. јануара до 31. децембра 2010. године, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Одлука о изменама Одлуке о образовању Фонда за подстицање развоја пољопривредне производње у Републици, Службени гласник Републике Србије бр. 33/2011

Одлука о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Одлука о изменама Одлуке о образовању Координационог тела за усмеравање активности у отклањању последица насталих активирањем клизишта и од поплава на територији Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Одлука о допуни Одлуке о оснивању Јавног предузећа за транспорт, складиштење, дистрибуцију и трговину природног гаса, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Одлука о изменама и допунама Одлуке о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина у 2011. години, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Правилник о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Правилник о допуни Правилника о максимално дозвољеним количинама остатака средстава за заштиту биља у храни и храни за животиње за коју се утврђују максимално дозвољене количине остатака средстава за заштиту биља, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Правилник о изменама Правилника о начину наплате и роковима плаћања средстава која се усмеравају као наменски приход Буџетског фонда за ванредне ситуације, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Правилник о измени и допунама Правилника о утврђивању добара и услуга чији се промет опорезује по посебној стопи ПДВ, Службени гласник Републике Србије бр. 29/2011

Правилник о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла, ветеринарско-санитарним условима за изградњу објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле и самоконтроле, као и условима за сточна гробља и јаме гробнице, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Правилник о измени Правилника о утврђивању цена материјала за дијализе које се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Правилник о ближим условима, као и начину доделе и коришћења средстава из годишњег програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Републике Србије и Буџетског фонда за шуме аутономне покрајине, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о евиденцији удружења и савеза удружења за заштиту потрошача, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о минималним техничким условима за трговину на откупним местима, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о изменама Правилника о фитосанитарној контроли биља, биљних производа и прописаних објеката у међународном промету, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о обезбеђивању континуиране пловидбености ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја и о одобравању ваздухопловно-техничких организација и особља које се баве овим пословима, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о условима за издавање, измену, суспензију или стављање ван снаге потврде о оспособљености за обављање јавног авио-превоза балоном, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о дозволама за одржавање балона и ваздушних бродова, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о потврдама о обучености ваздухопловног мереоролошког особља и центрима за обуку, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о условима и начину издавања и важења сертификата за пружање услуга у ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Правилник о садржини и начину вођења Катастра водних објеката, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Правилник о начину подстицања производње, продаје и спровођења субвенционисане куповине аутобуса произведених у Републици Србији у 2011. години, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Правилник о допуни Правилника о начину подстицања производње, ремонта и продаје грађевинских машина, производње и продаје теретних возила и специјалних надградњи на камионским шасијама и спровођења субвенционисане куповине теретних возила произведених у Републици Србији заменом старо за ново у 2011. години, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Правилник о садржини средњорочног плана заштите шума од биљних болести и штеточина, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Правилник о издавању картографских публикација, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Решење о одређивању основице осигурања на коју се обрачунава и плаћа допринос за пензијско и инвалидско осигурање за лица укључена у обавезно осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 30/2011

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска уредба о измени и допуни Покрајинске уредбе о задужењу Аутономне Покрајине Војводине (прихватање обавезе отплате дуга) за пројекте у функцији подстицања грађевинске индустрије Републике Србије, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2011

Службени лист града Београда

Правилник о измени Правилника о платама и другим примањима изабраних, именованих и постављених лица у органима града Београда и Градском јавном правобранилаштву, Службени лист града Београда бр. 12/2011

Правилник о измени Правилника о платама и другим примањима изабраних, именованих и постављених лица у органима града Београда и Градском јавном правобранилаштву, Службени лист града Београда бр. 14/2011

Правилник о измени Правилника о условима и начину остваривања права на регресирање трошкова боравка деце у предшколској установи, одмора и рекреације, Службени лист града Београда бр. 14/2011

Програм подршке за спровођење пољопривредне политике града Београда за 2011. годину, Службени лист града Београда бр. 14/2011

Решење о висини премије за млеко у 2011. години, Службени лист града Београда бр. 14/2011

Решење о висини премије за набавку и одгој првотелки у 2011. години, Службени лист града Београда бр. 14/2011

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о подстицању запошљавања, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Уредба о измени Уредбе о подстицању запошљавања, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Наредба о одређивању граница зараженог и угроженог подручја штетним организмом Ralstonia solanacearum (Smith) yabuuchi et al. и мерама које се предузимају у случају његове појаве, Службени гласник Републике Србије бр. 32/2011

Одлука о утврђивању стандарда за акредитацију здравствених установа, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Одлука Уставног суда којом се утврђује да одредба члана 94. став 3. Колективног уговора Градског саобраћајног предузећа „Београд“, број 9200 од 22. октобра 2009. године није у сагласности са Уставом и законом, Службени гласник Републике Србије бр. 30/2011

Одлука о измени Одлуке о максималном броју запослених у органима државне управе, јавним агенцијама и организација, а за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 30/2011

Одлука о измени Одлуке о максималном броју запослених у органима државне управе, јавним агенцијама и организацијама за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 33/2011

Одлука о измени Одлуке о максималном броју запослених у органима државне управе, јавним агенцијама и организацијама за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 34/2011

Одлука Уставног суда којом се утврђује да одредбе члана 43. став 8. и чл. 47. и 48. Статута Лекарске коморе Србије (Службени гласник РС, бр. 111/06, 68/08 и 14/10) нису у сагласности са Уставом и законом, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Правилник о начину вођења евиденције о хемикалијама, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Правилник о ближим условима за држање опасне хемикалије у продајном простору и начину обележавања тог простора, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2011. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 33/2011

Правилник о провери квалитета стручног рада здравствених установа, приватне праксе, здравствених радника и здравствених сарадника, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Правилник о стандардима за примену појединих цитостатика и одређених специјалних лекова за лечење малигних обољења осигураних лица Републичког завода за здравстено осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 35/2011

Листа супстанци које изазивају забринутост, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Службени лист града Београда

Решење о измени Решења о распореду радног времена у Градској управи града Београда, Службени лист града Београда бр. 13/2011

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијских програма мастер академских студија који се финансирају из буџета за високошколске установе чији је оснивач Република за школску 2011/2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијских програма основних академских студија који се финансирају из буџета за високошколске установе чији је оснивач Република за школску 2011/2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијских програма основних струковних студија који се финансирају из буџета за високе школе струковних студија чији је оснивач Република за школску 2011/2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању ученичке и студентске картице у дому ученика и студентском центру, Службени гласник Републике Србије бр. 29/2011

Правилник о утврђивању Програма за допунско обучавање и оспособљавање професионално изложених лица и лица одговорних за спровођење мера заштите од јонизујућих зрачења, Службени гласник Републике Србије бр. 31/2011

Одлука о допуни Одлуке о проглашењу 2011. годином „Доситеј - година знања“, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Одлука о образовању Радне групе за спровођење Стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 30/2011

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијских програма основних струковних, академских и интегрисаних студија који се финансирају из буџета Аутономне Покрајине Војводине на факултетима у саставу Универзитета у Новон Саду у школској 2011/2012. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2011

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијских програма основних струковних студија који се финансирају из буџета Аутономне Покрајине Војводине у високим школама струковних студија чији је оснивач Аутономна Покрајина Војводина у школској 2011/2012. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2011

Одлука о броју студената за упис у прву годину мастер академских студија и докторских студијакоји се финансирају из буџета Аутономне Покрајине Војводине на факултетима у саставу Универзитета у Новом Саду у школској 2011/2012. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2011

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у марту 2011. године, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Податак о висини просечне зараде по запосленом исплаћене у првом кварталу 2011. године, Службени гласник Републике Србије бр. 28/2011

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у априлу 2011. години, Службени гласник Републике Србије бр. 36/2011

Службени лист града Београда

Показатељ раста потрошачких цена у априлу 2011. године, Службени лист града Београда бр. 14/2011

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКА УПРАВЕ У 2011. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	ПОЛИТИКА	+	+
2.	ДАНАС	+	+
3.	БЛИЦ	+	+
4.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ	+	+
5.	НИН	+	+
6.	КУРИР	+	
7.	PRESS	+	
8.	ВРЕМЕ	+	+

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	+	+
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ	+	
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ	+	
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА	+	

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања	+	
2.	PC PRESS	+	
3.	MIKRO PC-WORLD	+	
4.	ПОСЛОВНА ПОЛИТИКА: месечни пословни часопис	+	
5.	СУДСКА ПРАКСА: месечни информативни часопис	+	
6.	ФИНАНСИЈЕ: стручни часопис за теорију и праксу финансија	+	

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД	+	
2.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ	+	
3.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	+	
4.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА	+	
5.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЈАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА	+	
6.	САОПШТЕЊЕ РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ	+	

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

БИЛТЕН
ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
Фебруар 2011

Београд, Март 2011.

САДРЖАЈ

ТЕКУЋА МАКРОЕКОНОМСКА И ФИСКАЛНА КРЕТАЊА 4

I Макроекономска кретања 11

II Фискална кретања 33

Буџет Републике Србије 33

Буџет Војводине 49

Буџети општина и градова 53

Финансијски планови ООСО 59

III Јавни дуг 67

IV Методолошка објашњења 75

ISSN 2217-4419

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

РЕПУБЛИЧКО ЈАВНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО

БИЛТЕН

1/2011

Београд, март 2011. године

САДРЖАЈ

Реч редакције 5

Извод из Извештаја о раду Републичког јавног правобранилаштва за 2010. годину 7

ПРАВНА МИШЉЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЈАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА

- Мишљење М-1612/10, о Аутентичном тумачењу Адвокатске тарифе 19

- Мишљење М-1651/10, о нацрту модела уговора о откупу публикација за јавне библиотеке 23

- Мишљење М-50/11, о Колективном уговору за полицијске службенике 26

ОГЛЕДИ, ДИСКУСИЈЕ, ПРИКАЗИ

- Оља Јовичић, републички јавни правобранилац; Инвестициони спорови између Републике Србије и страних улагача 29

- Вера Крцић, саветник у Републичком јавном правобранилаштву; Грађанскоправни аспект сарадње са Међународним кривичним судом ... 41

- Мила Јовановић, саветник у Републичком јавном правобранилаштву; Утврђивање земљишта за редовну употребу објекта и конверзија 57

- Сања Гуњић, саветник у Републичком јавном правобранилаштву; Пасивна легитимација Републике Србије у споровима проистеклим из поступка приватизације.....62

-Ивана Тимотијевић, саветник у Републичком јавном правобранилаштву; Нека спорна питања у парницама против Републике Србије ради накнаде штете проузроковане дискриминацијом особа са инвалидитетом 66

СУДСКА ПРАКСА

- Правни закључци Грађанског одељења за радне спорове Апелационог суда у Београду, од 26. јануара, 22. марта и 07. априла 2010. године.....73

- Обавеза поновног пријављивања потраживања у случају када је обустављен поступак ликвидације и покренут поступак стечаја 74

- Прећутно обнављање закупа и застарелост потраживања на име извршених улагања 76

- Пренос права коришћења правном претходнику стечајног дужника и стечајна маса.....78

- Одговорност државе за рад свог органа 80

- Постојање одговорности послодавца за штету насталу услед повреде запосленог на обавезним спортским активностима 82

- Сентенце 85
1. СТВАРНО ПРАВО.....85
2. ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО.....86
3. ПРИВРЕДНО ПРАВО 94
4. РАДНО ПРАВО.....94
5. СТАМБЕНО ПРАВО 98
6. ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК 99
7. УПРАВНО ПРАВО 102

Maj

Mikro PC World

Godina 15 | Broj 5
www.mikro.rs

TEMA BROJA

25 Sve besplatno

32 Elektronsko bankarstvo u Srbiji, drugi deo

10 Novosti
- 10 Novi detalji o Androidu
- 12 Konferencija Allied Telesis Najava skupa EuroDig 2011
- 13 Internet Business Forum
- 14 Qvoucher – domaći PayPal

16 Novi proizvodi
- 16 Najbolji Bluetooth dodaci
- 20 Prvi tablični računar sa Androidom
- 21 Slim Drivers traga na Webu
- 22 Aplikacija za obradu videa
- 23 Xeroxovi laserski štampači
- 24 Panasonicov fotoaparat
- 24 Rebit 5 za automatsko snimanje rezervnih kopija

36 Prikazi hardvera i softvera
- 36 Test multifunkcijskih uređaja
- 44 Apple MacBook Pro 15
- 46 Samsungov računar R540
- 48 Nvidijina grafička kartica GeForce GTX 590
- 50 Sapphireove grafičke kartice Radeon HD 6870
- 51 ViewSonicov monitor VA1932wa
- 52 Asusov računar K53SV
- 53 Bezbedniji podaci na Symantecov način
- 54 TP-Linkov bežični uređaj
- 55 Raznobojne podloge za miševe iz kompanije TnB
- 56 HTC-ov mobilni telefon HD7
- 57 Xperia Arc i Xperia Play
- 58 Jabrini noviteti
- 58 Nova dimenzija prenošenja podataka
- 59 Odličan miš za igrače
- 60 Kingstonove memorije XyperX
- 60 Slušalice Skullcandy Hesh Shattered Rasta
- 61 Novi Olympusovi fotoaparati

Vodič kroz Web
- 72 Uvod
- 73 Lokacije

68 Multimedija
- 68 Noviteti koji oduševljavaju
- 70 3D tehnologija – budućnost dostupna danas
- 71 Vegas Pro 10 dobija 3D funkcije

76 Mali saveti
- 76 Pripremite računar za katastrofe
- 80 Uštedite vreme sa prečicama i makroima
- 82 Prikačite alatku Character Map na sistemsku paletu
- 83 Vodič za paranoike na Facebooku

RUBRIKE
- 9 Uvodna reč
- 62 Mobilni uređaji
- 84 Mikro DVD
- 89 Vodič za kupovinu
- 98 Lični stav

F-Secure

KVIZ: Odgovorite tačno na pitanje i osvojite jednogodišnju licencu za F-Secure Mobile Security i za F-Secure Internet Security 2011

#177
MAJ 2011
PC PRESS
#177 • Maj 2011 • www.pcpress.rs • www.pcpress.info

Vesti 8
Reč na forumu 16
Metronom 18
3D u Budimpešti 107

iPad 2: Magnet, kamera, pokrivač
Jovan Marić
Dugo očekivani naslednik *Apple* tableta stigao je u pravom trenutku, kao odgovor na protivnapad konkurencije. Ubrzo posle promocije, isprobali smo *iPad 2*

Asus N53SV: Iznenađenje ispod haube
Bojan Stanojević
Navikli smo da snažni prenosivi računari izgledaju agresivno. *Asus* N53SV deluje jednostavno, spolja se ne razlikuje od modela serije N. Iznutra je druga priča...

LG 3D – Blu-ray nikad nije bio jeftiniji
Branislav Bubanja
LG nove proizvode za tekuću godinu obično predstavlja u aprilu. Sudeći po modelima BD660 i BD670, na polju *Blu-ray* plejera nas čekaju interesantni noviteti

Računarski fakulteti
Mladen Mijatović
Dan upisa na fakultete se bliži, a hiljade svršenih srednjoškolaca još razmišljaju... Naši čitaoci tog uzrasta će studirati na nekom od računarskih fakulteta, ali kom?

Dašak svežeg vazduha
Stevan Josimović
Ambient Design je svojim *painter*-om *ArtRage* osvojio veliki broj korisnika. Program pored atraktivnih mogućnosti i još atraktivnije cene ima i „faktor X" uspešnosti...

Mali računari 24

VELIKA SNAGA U POKRETU

Računar nam je često potreban i van kuće, ali modeli na koje smo navikli isuviše su nezgrapni i teški da bismo ih uvek nosili sa sobom. Pametni telefoni su delimično rešenje, a prava stvar su mali računari. Samo, koji? Netbook ili tablet? Isprobali smo 25 kandidata.

Bojan Stanojević i Voja Gašić

108 Access bajtovi
109 Odabrani bajtovi
110 Office bajtovi
114 Vedra strana

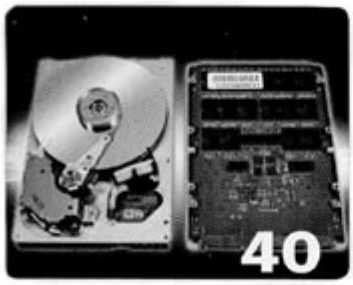

HDD i SSD: Sukob dva sveta

Guido Lohmann

Hard diskovi su konačno dobili ozbiljnu tržišnu konkurenciju – SSD uređaji su po performansama neuporedivo bolji, dok se cene polako približavaju. Odluku nije lako doneti, pa smo laboratorijski testirali 30 aktuelnih modela...

U svetu elektronskih knjiga

Bojan Stojanović

Hronometar firme *Adobe* nas je ove godine malo iznenadio, pa smo nekoliko meseci pre roka dobili novu verziju kreativne svite. U generaciji CS5.5 većina programa je ostala ista, ali *InDesign* je napredovao...

HARDVER

Ekološki Garmin 48
Boris Stanojević

Dalekovida HD kamera 50
Mladen Mijatović

Review
uređuje Bojan Stanojević

Redundantna veza sa Internetom 52
Mladen Mijatović

Teleton za seniore 53
Dejan Ristanović

3D Blu-ray Home Theater LG BD806HT 54
Branislav Bubanja

Pošalji e-mail... štampaču! 62
Branko Nikitović

PC PIX
uređuje Nenad Veljković

Nikon D5100 64

Pink strane 66
uređuju A. Maksimović i A. Šakić

SOFTVER

Kratki rezovi 76
Duško Gradić

Besplatni BIM pogled 80
Đorđe Grujić

Sigurni USB 82
Aleksandar Rakić

Ko radi taj i greši 84
Voja Antonić

LABoratorija boja 88
Nenad Veljković

Uslužni programi 92
Jovan Bulajić

PCBiz

Licenciranje za plitak džep 94
Marko Herman

Oblak u konvergentnoj infrastrukturi 98
Marko Herman

Alarmni sistem ili video nadzor? 101
Mladen Mijatović

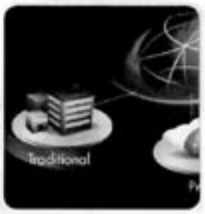

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све изражајнијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотека Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектиру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ће ове књиге (из којих дајемо само изводе) моћи да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

МОНОГРАФСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1. ЗБИРКА расправа од Д. Аранђеловића, професора универзитета, Београд, 1926.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

БИБЛИОТЕКА
ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ЗБИРКА РАСПРАВА

ОД

Д-ра Д. АРАНЂЕЛОВИЋА
професора универзитета

БЕОГРАД
ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕКОНА
1, Кнез Михаилова улица 1.
1926.

САДРЖАЈ:

	Страна
1. О праву својине у данашњим приликама	3
2. О оштећењу преко половине код теретних уговора.	21
3. Clausula rebus sic stantibus и недостижност давања . . . . . , ...	43
4. Гарантна писма	71
5. Ванбрачна мати и дете	77
6. О укидању фидеикомиса	95
7. О изједначењу мушких и женских сродника у законском наслеђивању	105
8. Последице недоласка туженика на рочиште	119
9. О изазивачкој парници	130

НАПОМЕНА. У ову су Збирку Расправа ушле расправе које су већ биле штампане у разним часописима.

О праву својине у данашњим приликама.[1]

Силне промене, које је у животу човечанства изазвао страшни светски рат, није остао без трајнога утицаја и на област приватнога права. Под притиском невоља изазваних ратом и ратних последица, у свима државама напуштају се вековима освештани принципи, на којима почива данашње индивидуалистичко друштвено уређење, врећају се установе приватнога права, које су биле темељ друштвене организације. Чисто индивидуалистичко схватање права уклања се испред социјалног схватања, које више наглашује социјални задатак права и дужности индивидуе да своје право све више и више наводи у склад с интересима друштвене целине, у којој индивидуа, као њен део, живи и развија се. Погледајмо на законе и уредбе, којима се регулишу или се имају регулисати односи између радника и послодаваца, закуподаваца и закупаца, о ликвидацији мораторног стања, о плаћању интереса за дужне суме, о извођењу аграрних реформама, о подизању станова, о реквирирању зграда, па ћемо одмах видети каква је разлика између правнога схватања да је својина неповредна, да се у стечена права не сме дирати, да је при уговорима воља странака закон за њих, који се мора поштовати, и

[1]) Предавање на другом скупу Правничког Удружења у Београду 20. марта, 1920. године.

схватања да је ради спаса целине допуштено, у знатном обиму, одступити од ових правних начела теоријски неповредивих.

*
* *

Овај покрет у приватном праву: да се права појединаца имају вршити све више и више с обзиром на интересе целине, није тако скорашњег датума. Он се данас само потенцира с обзиром на тешке прилике, у којима се данашње друштво услед ратова налази. Али о том покрету постоји већ читава литература, у којој се расправља питање познато под именом „злоупотреба права.“ [1]

Овом приликом допустите ми да у кратко прикажем мисли једнога француског правника, који је о њему расправљао. Још 1912. године изашла је једна врло интересантна збирка предавања професора права на универзитету у Бордоу, **Duguit-a**, у којој је он ово питање третирао, имајући на уму нарочито француско приватно право. Овај аутор, у својој књизи, која носи натпис **Les transformations générales du droit privé**, **тврди да се** још од Наполеоновог грађанског законика, кроз цео XIX век, води борба против старих правних концепција у смислу социјализирања права. Старо је схватање у главном било да је човек по природи слободан, независан, изолован, носилац индивидуалних права, неотуђивих и незастаривих, права названих природних, нераздвојно везаних за њега као човека. На супрот овом схватању стоји оно да је човек социјално биће, које може само у друштву живети, и стога се мора увек у вршењу својих права на друштво обзирати. С обзиром на ова схватања другојачија су права и дужности човека у индивидуалистичком, а другачија у социјалистичком систему. Тенденција друштвене заједнице креће се стално у правцу трансформа-

---

[1]) **О овом питању видети из наше литературе исцрпне студије: Ж. М. Перић, Један поглед на еволуционистичку правну школу, Д-р Нинко Перић, Теорија злоупотребе права.**

ције индивидуалистичког система ка социјалистичком не сасвим у смислу како то политичка социјалистичка партија излаже, него у смислу све већег потчињавања индивидуе обзирима друштвене целине. Услед таког схватања наступају промене правних институција у току времена са развићем друштва и променама у њему. Међу осталим променама наш писац нарочито истиче. какве је промене претрпела институција својине у приватном праву у току XIX столећа до наших дана. У времену кад се и у нашој држави спремају и извршују многобројна ограничења својине у интересу целине ово ће питање несумњиво интересовати и наше правнике:

*
* *

По доктрини, која је усвојена у грађанским законицима, па и у нашем — §§ 211 и 216 — својина се дефинише као право неограничене власти једнога лица над једном ствари, по сили кога сопственик може располагати по својој вољи [1]) стварју, уживати је, не уживати, отуђити, свакога из уживања своје ствари искључити па и уништити.[2] Као што је суверена власт у држави неограничена (imperium), тако је и својина у приватном праву неограничена (dominium римског права). После-

---

[1]) Види § 354 аустријског грађ. зак: „Посматрана као право својина је овлашћење: да се суштином и користима неке ствари по својој вољи располаже и сваки други од тога искључи.“ Немачки грађ. зак. од 1896. у § 908 прописује: „Власник једне ствари може, у колико томе не стоје на супрот закон или права трећих лица, располагати стварју по својој вољи и друге од сваког утицања искључити.“ Швајцарски грађ. зак. од 1907. у чл. 641 наређује: „Власник једне ствари може, у границама правнога поретка, располагати њоме по својој вољи. Он је овлашћен тражити је од сваког ко је задржава и свако неоправдано утицање одбити.“ Француски грађ. зак. садржи у чл. 544 одредбу: „Својина је право уживати и располагати стварима на најпотпунији начин, под претпоставком да та употреба није забрањена законима или уредбама.“

[2]) В. D-r Л. Марковић, Грађанско Право I стр. 323.

дица је оваквог схватања својине да власник, имајући права на употребу, уживање и располагање својом ствари како он за умесно нађе, такође има права да не употребљава, не ужива, не располаже својом ствари, и према томе да своју земљу не обрађује, да на свом плацу не подиже грађевине, своје куће да не издаје под кирију и да их не оправља, своје капитале ни у шта да не улаже, своју робу да затвори у магацине и да је ником не продаје (§22 грађ. зак.).

Право својине је **апсолутно право**. Апсолутно према јавној власти, која може истина стављати власнику извесна ограничења, полицијске природе, али која сме у својину дирати само уз правичну накнаду и у нарочито одређеним случајевима. Оно је апсолутно и у погледу других лица, јер власник има права предузимати на своме добру акте и онда, кад нема од њих никакве користи и због тога није одговоран, ако то другоме причини штету. „Који би другоме с тиме што би право своје уживао, ако границе не прекорачи, штету какву нанео, није дужан одговарати нити му ту накнадити," вели се у § 806 нашег грађ. законика. Он је овлашћен искључити свако утицање других лица на своју ствар, и ако отуда ни најмање није у уживању своје ствари ограничен.

Својина је апсолутна и у своме трајању. На томе се оснива право располагања тестаментом својом имовином — § 476 грађ. зак.

* * *

Професор **Duguit** тврди да данас ни једна од ових последица права својине, како се оно схвата у индивидуалистичком систему, не постоји или бар да постоји јака тенденција да овакав систем својине ишчезне. Овакве својине нестаје зато, што је њој циљ једино био да штити индивидуалне ин-

---

[1]) В. D-r Л. Марковић, op. cit. стр. 222.

тересе. Али јуриспуденција и законодавство све више и више напуштају горе изложено схватање права својине, права које је постојало једино у индивидуалном интересу власника. Данас сви увиђамо, вели аутор, да индивидуа није циљ него средство, да је она само точак у компликованој машини социјалног тела, да сваки од нас има само у толико разлога да постоји, у колико врши извесну дужност у друштву. На тај начин индивидуалистички је систем у флагрантној контрадикцији са модерном свешћу. У данашњем друштву, у коме влада јасна и дубока свест о узајамној социјалној зависности, свака је индивидуа обавезна да у друштву испуњава извесну социјалну функцију према месту које заузима. А у чему се састоји овај појам социјалне функције? Она се своди, вели **Duguit**, на ово: човек нема права, заједница нема их такође. Говорити о правима индивидуе, о правима друштва, рећи да треба помирити права индивидуе са правима заједнице, значи говорити о стварима, које не постоје. Али свака индивидуа има у друштву извесну дужност да испуњава, извесне послове да свршава. Она не може да не извршује ову функцију, јер ће услед тога настати неред, или бар штета па друштво. С друге стране сви акти, које би чинила противно дужности која на њу пада, биће социјално спречавани. Или, обратно, сви акти које би чинила да би испунила своју мисију, која је њена по месту које заузима у друштву, биће социјално заштићени и гарантовани. Ималац извесног богатства, тиме самим што га држи, може испунити извесну дужност коју само он може испунити. Само он може умножити опште богатство, употребљавајући капитал који држи. Он је дакле обавезан социјално да ову дужност испуни, и он ће социјално бити заштићаван само тако ако је и у колико је буде испуњавао. **Својина**, вели професор **Duguit** није више субјек-

тивно право власника; она је **социјална функција** држаоца богатства. Ако он не испуњава ову мисију или је рђаво испуњава, ако он на пр. не обрађује своја поља, запушта своју кућу да пропада, интервенција власти је законита да га нагони да испуњава своју социјалну функцију власника, која се састоји у томе да осигура употребу богатства које држи сходно његовој намени. Позитивно право не штити дакле или не треба да штити више тобожње субјективно право власника, него гарантује слободу имаоцу једног богатства да испуњава социјалну функцију која на њ пада услед тога држања, и на тај начин својина се социјализује.

* * *

Кад се схвати својина као социјална функција, онда се лако даду објаснити све законске и судске одлуке, које стоје у контрадикцији са системом својине као права. Схватању својине као социјалне функције чињени су често прекори. Вели се: „допуштамо чак да се иде систему права, по коме ће својина имати за основу **обавезу** власника да врши извесну функцију. Али дотле се још није дошло, а доказ је што ни једно законодавство још не обавезује власника да обрађује своја поља, да одржава своју кућу, да искоришћује своје капитале, а међу тим логички то би била нужна последица појимања својине као социјалне функције.“

На ту примедбу професор **Duguit** одговара: Одиста, услед тога што још нема закона, који би обвезивао власника да употребљава и искоришћава своју ствар, не сме се изводити да својина, као социјална функција, није заменила субјективно право својине. Закон није интервенисао, јер се још не осећа потреба за то. У Француској сразмерно врло је мало земаља које власници не обрађују, врло мали број кућа, које се не искоришћују. Али сам тај факат, што се питање поставља, доказ је

о трансформацији која се извршила. Пре пола века нико на то не би помислио. Нико у Француској не сумња да би законодавац био у праву да се умеша, кад би дошао тренутак да неупотреба земљишта и зграда узме озбиљне размере. Што се тиче неупотребе покретног капитала, тезаурације, законодавац врло тешко може њу да погоди; несумњиво је да би требало да је забрани и угуши, кад би то могао. И други један писац, Hauriou, у своме делу Principes de droit public, кога Duguit наводи за поткрепљење своје тезе, изражава се у овоме смислу: „Без сумње законодавство не обвезује директно власника да обрађује своја поља, али то је стога што се рачуна са честим променама у власништву. Зна се да ако један не обрађује, други ће обрађивати и да ће интерес врло велике већине бити да обрађује. Али кад би се једнога дана опазило да обрађивање није више довољно обезбеђено, појавила би се, без икакве сумње, правна обавеза власника да испуњава економску функцију под претњом експропријације". У осталом, вели овај писац, ова обавеза већ постоји за земље у колонијама, које се колонистима дају у својину. За тим, има земаља, у којима се води велика спекулација са куповином великих комплекса земљишта по јевтину цену, и која се више година не обрађују, него се чека да им скочи цена, па се онда продају и на томе се зарађују знатне суме. Кад би се законодавство овде умешало, ова интервенција не би се оспоравала као незаконита. Али овакво је поступање далеко од схватања својине као права неприкосновеног, права по коме власник може по својој вољи да располаже својом ствари. Код нас у Србији још пре рата постављало се питање да се власници празних плацева у Београду законодавним путем, у виду великих пореза, нагоне на подизање зграда. Овакво поступање несумњиво није могло потицати из индивидуалистичког схватања права својине по нашем грађанском за-

конику, по коме власник може и не уживати своју ствар, већ из схватања да власници земљишта имају обавеза и према целини, које из својине потичу. Данас се још више ово питање о употреби празних плацева код нас поставља, кад се толика оскудица у становима осећа. Смемо ли остати и данас при схватању да власник има права и не употребљавати своје земљиште, не подизати зграде, не издавати своје куће под кирију, кад нам прети опасност да све више света остане без крова, или ћемо усвојити начело, да су власници дужни подизати зграде на празним плацевима, да су дужни старе трошне зграде порушити и подизати нове са више просторија, издавати их под кирају, и на тај начин испуњавати дужност, коју као држаоци једнога богатства имају према целини? Хоћемо ли на тај начин ублажити тешкоће, које у погледу станова постоје, или ћемо, држећи се строго индивидуалистичког схватања својине, ићи на руку комунистичким теоријама, које воде потпуној депосесији власника? Несумњиво је да би правна свест нашега народа пре изискивала трансформацију права приватне својине у духу данашњих друштвених потреба него њено укидање и замењивање колективном својином.

*
* *

Кад се својина схвати као социјална функција, онда из тога следује, по професору **Duguit-у**, ово:

1. Власник је **дужан** и овлашћен да ствар коју држи употребљава на задовољење индивидуалних потреба, а нарочито својих сопствених, да употребљава ствар за развиће своје физичке, интелектуалне и моралне активности.

2. Власник је **дужан** и овлашћен да употребљава ствар за задовољење заједничких потреба, потреба једне националне заједнице.

Усвајајући ово гледиште, вели писац, лако се објашњава теорија и одлуке, које не признају

власнику право да предузима на свом добру акте, који му нису ни од какве користи, а другога штете. Ако сам ја властан подићи станове за издавање на моме плацу, баш и кад то причињава штету моме суседу, то је стога што ја тада ствар употребљавам истина у мом интересу, али у исто доба и у интересу целине. Ја испуњавам социјалну дужност, коју ми држање дотичног терена допушта да испуним, ја осигуравам задовољење социјалних потреба. Али јуриспуденција је сасвим умесно одлучила да нисам овлашћен подизати на моме имању никакве направе, које мени ништа не користе а другога штете.

Кад је својина, по индивидуалистичком схватању, искључиво право на ствар, онда је сопственик овлашћен забранити свако утицање на своју ствар, чак и у случају кад му то не причињава никакву штету, кад га ни у чем не спречава у његовом уживању ствари. И одиста **Dernburg**, у свом Грађанском Праву III стр. 229, тврди да власник на пр. није дужан трпети сандуче за писма на својој згради, и ако му то никакву штету не причињава! Али у Француској, вели **Duguit**, законодавство обвезује власника да мора допустити на свом имању намештање телеграфских и телефонских жица, чак и у приватном интересу, без икакве накнаде ,осем ако какву штету отуда трпи. Из овог се поступања законодавства види колико, услед ојачане свести о друштвеној солидарности, све више и више освајају терен нова схватања правних институција.

* * *

Из свију ових излагања овога писца, у којима има сасвим тачних опажања, једно излази као несумњиво: да је својина доиста претрпела велике измене у току XIX века до наших дана. Она није више онако апсолутно право располагања сопственика стварју ,како је то некада било, и како би по строго индивидуалистичком схватању требада буде. Али ми још не видимо из излагања наше-

га аутора да је својина у данашњем друштву, како нам се она представља у грађан. законицима, ишчезла и да је место **својине — права** дошла **својина — дужност**. А нарочито писац нам не казује како би се путем закона и учешћем власти могло постићи да својина, у сваком случају, постане **дужност** власника да ствар ужива онако како би то професор Duguit желео. Баш и да се својина дефинише од стране законодавца као законом прописана и заштићена дужност власника да своју ствар искоришћује у свом интересу, а с обзиром и на интересе целине, ипак је апсолутно немогуће да власт контролише власника да ли он сваку своју ствар употребљава и ужива у смислу својине социјалне функције. Колики би огроман апарат чиновнички био за то потребан и каквим би непријатностима један власник под таквом контролом био изложен! Прописати пак само да је својина дужност власника у смислу социјалне функције, а не моћи ефикасно извести санкцију оваквог законског прописа, значило би донети један пропис, за који законодавац у напред зна да се у пракси не може остварити. Најзад, овакав генералан пропис није ни потребан, јер у погледу многих ствари друштву је равнодушно да ли ће и како ће власник уживати своју ствар. Мора се дакле остати при правилу да је својина право потпуне власти над ствари с тим да се, у извесним случајевима и под нарочитим погодбама, у интересу целине, она може ограничавати, било забрањујући власнику извесне радње у погледу његове ствари, било наређујући како да је ужива, било допуштајући експропријацију. Јер ако хоћемо да се индивидуална својина, као правна институција, одржи, а ми сматрамо да је она још потребна друштву, и да не уступи место колективној својини по социалистичком и комунистичком схватању, мора се индивидуално право својине реформисати у смислу још већег сужавања власникових права у појединим случајеви-

ма. Својина над извесним стварима у данашњем друштву може остати везана за појединца као власника само тако, ако се још више у појединим случајима одступи од начела да је она неограничено право власника да располаже стварју како хоће, да је ужива како хоће, да је не ужива, да сваког другог искључи из уживања своје ствари и да је, евентуално, уништи. Својина не може остати тако апсолутно право, нарочито својина земљишта. Индивидуалистичко схватање својине, које је већ у многоме напуштено у току времена, мора још више жртава поднети. Наш законик већ предвиђа могућност законских ограничења својине, али којима се наше законодавство није тако обилно користило, кад у § 211 прописује, да је сопственик властан своја добра по својој вољи уживати, с њима по вољи располагати и свакога отуда искључити, наравно по пропису закона. Не дирајући у принцип да је својина неограничена власт над ствари, јер га не можемо рационално другим заменити, ако нећемо колективну својину, морају се установити све многобројнији изузетци од овога принципа за поједине случајеве или нарочите прилике, у којима би се једна друштвена заједница налазила. Држава се, дакле, мора умешати и путем закона,, у још већем обиму него што је до сада чинила, наметнути власнику извесне обавезе у интересу целине. Пре свега власнику се не може оставити у сваком случају неограничено право да **не ужива ствар**. С ове тачке гледишта оправдани су на пр. прописи, који, у времену опште оскудице у животним потребама, власницима ових ствари забрањују гомилање њихово и наређују им продају истих по одређеним ценама. Закон о помоћи невољнима у рату, који о овоме садржи одредбе, потпуно одговара правној свести друштва. У њему је садржано руководно начело, које се има применити, у извесном обиму, и за прилике после рата. У смислу горњих излагања власнику се мора наметнути обавеза, под

претњом експропријације, да извесна своја добра, нарочито важна за друштво у извесном времену, искоришћује сходно њиховој намени. Излишно је инсистирати на томе, да правна свест не би одобрила на пр. власницима зграда у Београду, да данас не уживају своје зграде, да их држе неупотребљене. У ком обиму, када и којим редом држава при томе треба да поступи, зависиће од околности у датом времену. Ако се, можда, за сада власницима пољских добара, због великог броја имања, која су остала без радних руку, и не може наређивати да сва своја имања обрађују, као што би то у општем интересу требало да буде, за подизање зграда у вароши већ се осећа потреба, а може се и у дело привести, да се власницима ограничи право својине у томе смислу, што неће моћи не уживати своју ствар, него што ће бити принуђени да зграде морају подизати. Пропис § 216 грађ. зак. да власник **има права** и не употребити и не уживати своју ствар, није више за данашње прилике у овако апсолутном облику, бар што се тиче извесних ствари. Ко је држалац једнога добра мора га уживати и у своме и у друштвеном интересу, кад законодавац, као израз целине, то за умесно нађе. Својина се мора изменити и у томе смислу, што ће се власницима великих комплекса, уз правичну накнаду, одузети законодавним путем извесан део земљишта и уступити потребитим земљорадницима, у колико се то не би могло постићи давањем државних и општинских земљишта. Правна свест већине народа, ако и не одобрава потпуну депосесију власника великих имања, захтева да се у корист целине смање велики поседи, кад је то потребно ради обезбеђења опстанка многобројних сељачких породица, на којима у главном наша државна зграда почива. Социјално-политички разлози захтевају да се смањује број пољопривредних пролетера, који на великим поседима као надничари раде, да се од њих створе самостални

власници малих домаћинстава. У једној земљорадничкој земљи као што је наша, земљорадничком сталежу мора држава, у интересу свога одржања, обратити највећу пажњу. И зато законодавац мора код нас пре приступити експропријацији великих поседа него оној покретних ствари. **Salus publica suprema lex esto.**

Они исти разлози, који по нашем законодавству правдају експропријацију добара „ако би то опште-народно благо изискивало", „ако то општи државни напредак захтева" по речима законодавца, говоре и у корист делимичне експропријације великих поседа. Одобравајући експропријацију великих поседа, путем законодавним и уз правичну накнаду, ми се не слажемо с тим да се овако капитална питања уредбама решавају, па чак и без накнаде. Експропријација великих поседа је уништење права својине великих поседника, и за њу је потребан ауторитет једнога закона, а не наредба управне власти. Али с овом резервом ми сматрамо да се уопште експропријација мора, у данашњем времену, допустити у већем обиму, у интересу целине, но што је то по позитивним законима могуће. О укидању кметства својине на земљишту каква постоје у Босни и Македонији не може бити ни говора као о проблему који би се имао дискутовати. И правници и економи слажу се у томе, да таква својина не може више у једној модерној држави остати. Питање је само о томе треба ли овим власницима феудалнога порекла дати накнаду за одузето им право својине. Моје је мишљење да то треба учинити. Држава не може допустити да се читав један ред грађана остави да пропадне. Њима треба омогућити да се оспособе за приређивање у новим приликама, да буду у стању својим радом осигурати своју егзистенцију. Друштвена солидарност, која захтева заштиту радника од експлоатисања, захтева такође да се и ови власници феудалног порекла заштите од пропадања.

И неограничено право власника да **ужива ствар** како он за сходно нађе, мора претрпети измене, бар за извесне категорије ствари. Једно такво ограничење, диктовано социјалним схватањем права својине, већ постоји за Београд у грађевинском закону, по коме власници земљишта, кад хоће зграде да зидају, морају их градити по прописима закона. Својина претрпела је овде измену, диктовану схватањем својине као социјалне функције, као што се изражава професор **Duguit**. Правна свест потпуно одобрава овакво поступање, јер оно обвезује власника да своје право врши и с обзиром на опште интересе. У том реду, мислим, оправдано је и правнички нагонити путем закона власнике страћара, какве се виђају по Београду у најлепшим улицама, да подигну на место њих угледне грађевине, или ако то неће, да своја имања уз накнаду уступе општини или држави. Оваква ограничења постоје и у другим законодавствима, а сада се намећу и за наше прилике. Ово ограничење власника треба проширити и на још друга места и на друга непокретна добра. Власници земљишта, у крајевима где се земља може обделавати рационалније с обзиром на врсту усева, који могу ту успевати, не могу задржати неограничено право да своја земљишта искоришћују увек како они за сходно нађу. Држава, у интересу целине, па дакле у крајњем реду и у интересу власника, који је њен део, не може допустити да се, због незнања, немара или каприса сопственика, од његовог земљишта извлачи мање користи но што је то могућно. Пред привредним невољама ,које нам прете, право власника мора бити ограничено. Са истога разлога не може се власнику у сваком случају оставити ни право да по својој драгој вољи може и **уништити** сваку своју ствар. Својина је богатство за власника али богатство и за целину. Ко хоће тога богатства да се лиши, слободно му је то учинити и на тај начин, што ће га уступити целини, ако она нађе да јој је то потребно. Напослетку, интересима дру-

штвене целине и одржању социјалног мира одговара пропис § 226 немачког грађ. зак., по коме је „вршење права недопуштено, ако оно може имати само тај циљ да другоме штету наноси.“ По томе власнику се имају забранити оне радње са његовом ствари, којима је једини циљ да другога штете. Примеру немачког законодавства треба и друга законодавства да следују.

*
* *

Можда ће се рећи да ће овакво схватање права својине, како из горњих разлагања следује, одвести управо уништењу приватне својине. На ову се примедбу може одговорити да би на против и сувише индивидуалистичко схватање права својине, по коме би власник ствари могао увек са својом ствари радити шта хоће, без обзира на целину, пре одвело, пред све већим нападима на њу, њеној пропасти, него предложене трансформације у интересу њеног одржања. Кад својина није само право власника, него и извесна **дужност** његова да у жива ствар у свом интересу али и с обзиром на целину, онда је положај приватне својине као правне институције много јачи. Пре свега, кад и сами власници буду прожети схватањем да је њихова својина и дужност искоришћавања своје ствари не само у сопственом интересу и по сопственом нахођењу, него и с обзиром на целину, онда ће и они са мање егоизма а са више осећаја друштвене солидарности вршити своје право. Васпитно дејство оваквога схватања својине несумњиво је. За тим кад свет види на пр. да на једном плацу постоје нездраве страћаре кога богаташа, онда је много теже бранити његово право својине, него кад би на истом земљишту постојали здрави и удобни станови. Трансформација својине у смислу, у коме се она, и ако лагано, врши пре ће дакле спасти ову правну установу од претварања у колективну, но њено схватање као права на потпуну и неограничену власт индивидуе на ствари, како то прописују многи грађански законици, кроз које провејава рим-

ско схватање **dominium-a,** врло мало подесног за данашње друштво. Јер свест о друштвеној солидарности данас је много јача но што је икада била. Паметније је попуштати пред оправданим захтевима времена, него опирати се и њима, и дочекати насилне промене, које често збришу поред онога што треба мењати и оно што је добро и што може опстати.

*
* *

Да се законодавним путем врше трансформације својине у смислу да она, бар у неколико, постане за извесне ствари и дужност власника да своју ствар ужива онако, како законодавац буде наредио, налази оправдања и у томе што законодавства ограничавају у интересу целине и друга правна добра, исто тако важна као својина, те према томе и она може и мора бити ограничена. Тако ми знамо да је слобода уговарања загарантована свима грађанским законицима. Па ипак се данас у индивидуалистичком друштвеном уређењу ни једно законодавство, па и наше, не устручава да ограничи слободу уговарања у погледу трајања раднога времена између послодаваца и радника и да у интересу одржања радне снаге радника пропише максимум раднога времена, да забрани рад малолетницима испод извесних година, да забрани рад у недељне дане, у нездравим радионицама. Даље готово сва законодавства ограничавају на пр. индивидуалну слободу својим прописима о обавезној настави, о радничком осигурању у несрећним случајевима, у случају старости. У многим законодавствима одступа се у велико од традиционалнога правила приватнога права да се одговорност за накнаду штете рађа само ако има кривице до учиниоца штете, т. зв. субјективна одговорност, па се прописује у нарочитим случајевима да проузроковач штете, без обзира на кривицу, има штету да накнади, т.зв. објективна одговорност, која се н.пр. намеће великим транспортним предузећима жељезница, аутомобила, фабрикама итд. за штете, ко-

је из обављања рада потеку. (В. Др. Д. Аранђеловић, О одговорности за накнаду штете). Све су ове трансформације строго индивидуалистичког система диктоване интересима целине, па се тим разлозима мора данас још више подврћи и право својине, као једно од најважнијих индивидуалних права. Колико пак и сама данашња јуриспуденција у Француској доприноси ограничењу слободе уговарања и трансформацији права, нека послужи овај пример, који наводи професор **Duguit**. У члану 1965 Наполеоновог законика има ова одредба: ,,Закон не даје тужбу за дуг од коцке или за плаћање опкладе.“ Али ова одредба, вели наш писац, односи се очевидно само на сам дуг од коцке и некада се једнодушно пресуђивало да је зајам, закључен у намери да се добије новац за коцку, потпуно пуноважан. Данас на против стална је судска пракса да је зајам без дејства, кад је учињен у намери да се да и прибави новац ради коцкања. Чак се пресуђује да је ова намера утврђена, кад је зајам учињен у месту где се коцка или на каквом месту у близини а нарочито од лица, која професионално узајмљују новац играчима. Друго је питање је ли овакав начин тумачења закона оправдан. (О овоме види Ж. Перић, Један поглед на еволуционистичку правну школу и Предговор Никетићевом Грађанском Законику).

*
* *

Да завршимо ова излагања о изменама у појму права својине у данашњем друштву речима једнога нашег млађег колеге, Др. Нинка Перића, у његовој интересантној књизи ,,Теорија злоупотребе права и грађанско законодавство,“ који врло лепо вели: ,,Сва приватна права садрже два елемента, један индивидуалан, а други социјалан. С једне је стране инстиктивна тежња човечја да сам, искључиво, и на начин нормалан,, присваја спољне ствари и врши своја права тако да из њих

извлачи максимум добити; а с друге стране вршење тих права ограничава се. С обзиром на друштвени морал и на то што човек живи у једној уређеној социјалној заједници сужавају се тежње ка искључивости и безграничности. И цео је проблем законодавца тај да се нађе пропорција, у којој би се та два елемента комбиновала, да се нађе извесан компромис између та два интереса". Да, треба наћи пропорцију између принципа социјалног и индивидуалног, у томе је вештина законодавчева. А то није ствар лака, и не може се добро решити без дубље студије. Међутим како се незгодно решавају оваква суптилна питања код нас, најбољи су докази разне уредбе, које су, у погледу ограничења својине, у последње време код нас доношене. Реквирирати на пример станове у времену опште оскудице станова, јесте мера која, начелно, потпуно одговара оправданој идеји, да се власник има ограничити, у интересу целине, да не може уживати свој стан како хоће. Али, одредити на пр. власнику за реквирирани стан једну несразмерно малу цену с обзиром на општу скупоћу која влада, а што тако често у пракси бива, значи извршити једну врсту депосесије власника, која ничим није оправдана, а која ни у колико не одговара социјалној правди, ради које је реквирирање извршено, а на коју имају права и власници станова. Заузети стан ономе који има мање просторија, а ослободити онога који има више, значи упропастити једну социјално оправдану меру и изазвати оправдано незадовољство противу данашњег друштвеног уређења и код оних, који треба да му буду стубови. Најзад решавати тако деликатна питања уредбама и правилницима место законом, значи отварати пут самовољи која никад не сме бити руководна мисао у управним круговима.

Ванбрачна мати и дете.

Кад ме је вредна Управа Материнског Удружења замолила да у корист Удружења одржим предавање, одмах сам помислио, да ће најбоље бити одржати предавање о предмету који стоји у најтешњој вези са циљевима Материнског Удружења.. Јер циљ је његов старање о оној новорођенчади, о којој се скоро нико не стара, а то су највећим делом ванбрачна деца.

У нас, у Србији нарочито, много што шта није као у другом свету. Па тако је и у погледу законодавства о ванбрачној матери и детету. Док се у другим земљама почињало од забране истраживања ко је отац ванбрачном детету, а завршавало са његовим допуштањем, дотле је код нас било обратно: године 1844., кад је био донесен грађански законик за Србију, допуштено је било истраживање ванбрачног очинства, али је 1868 године донесена измена § 130. грађ. зак., по којој се не сме истраживати и доказивати ко је отац ванбрачном детету. И тако је остало и до данас у 1925 години. У времену 1844 године, кад је број ванбрачне деце био врло мали, кад се питање о социјалноме значају ванбрачнога очинства није тако рећи ни постављало, могло се оно доказивати; данас кад број ванбрачне деце иде на хиљаде, кад је питање о значају толике ванбрачне деце постало социјални проблем, о коме се мора во-

дити рачуна, забрањено је истраживање ко је отац ванбрачном детету....

Са гледишта породичног и друштвеног морала, са гледишта добро схваћених државних интереса, који захтевају одржавање породице као основне друштвене заједнице и рађање брачне деце, најбоље би било кад би сваки младић, одмах по наступању полне зрелости, хтео и могао ступити у брак или кад би се могао полно уздржавати до момента ступања у брак, кад би сваки удовац и удовица хтели и могли одмах ступити у понован брак, или се одрекли полних односа, кад не би било неудатих женскиња, кад се ванбрачна деца не би у опште ни рађала, кад би дакле било само брачне деце. Онда би законодавац био ослобођен задатка да регулисава положај ванбрачне матере и детета. Али **глад и љубав**, два најмоћнија фактора људскога живота, уз често оправдану немогућност ступања у брак, не воде рачуна о жељама законодавца и тако су се сви законодавци налазили пред фактом постојања ванбрачне матере и ванбрачног детета, и питање ванбрачног очинства морало је бити законски регулисавано.

Нећу вас замарати историјским разлагањем како су се разни законодавци држали према овом питању, али ће вас зацело интересовати да сазнате како данас поједина законодавства ово питање регулишу. Од европских законодавстава истраживање ванбрачног очинства допуштају ова: немачко, француско, швајцарско, ч-словачко, аустријско; угарско пољско, финско, шведско, норвешко; данско; холандско, белгијско, шпанско, португалско, па и у нашој држави Срба, Хрвата и Словенаца, а у областима у којима важе аустријски и угарски приватно-правни закони (Хрватска, Словеначка, Војводина, Далмација) допуштено је истраживање ванбрачног очинства. За сада, али са сталном тенденцијом за поправком положаја ванбрачног де-

тета, није допуштено истраживање ванбрачног очинства у Грчкој, Румунији (старим крајевима), Турској и Луксенбургу.

Ми стојимо данас пред изједначењем нашега грађанскога права. Које ће становиште заузети наш законодавац: хоће ли остати при систему србијанскога грађанскога законика, по коме се може истраживати отац ванбрачнога детета само у случају кад постоје кривична дела **одвођења** женске особе (преваром или силом да се са њом венча или ванбрачно живи као и женске особе испод 15 година, макар и са њеним пристанком, без знања њених родитеља) или **силовања** или усвојити супротно становиште, примљено скоро од свију цивилизованих народа, да се у сваком случају може истраживати ко је отац ванбрачном детету? И одмах за тим имаће и наш законодавац да реши и друго не мање важно питање: хоће ли се ванбрачна деца у свему изједначити са брачном децом у погледу права према ванбрачном оцу и мајци и њиховим сродницима, нарочито у погледу породичнога имена, наследнога права и т. д. или ће им се дати нарочити положај?

Да би они, који о овом питању буду решавали, могли наћи најбоље решење, морају бити пре свега на чисто са тим да је питање ванбрачне матере и детета питање од велике важности. Јер у питању је огроман број ванбрачне деце у земљи, будућих грађана, чија судбина не може за државу бити равнодушна; у питању је такође огроман број ванбрачних матера, њихова будућност. Хоће ли од ванбрачне деце и ванбрачних матера држава имати корисне грађане или злочинце, разбојнике, проститутке, није од интереса само за дотичне индивидуе, него за целокупно друштво, које бива од неисправних грађана угрожавано. При томе ваља имати и то на уму, да се и модерна држава и друштво морају на неки начин старати и о ванбрачној деци и матерама и са гле-

дишта хришћанскога морала и хуманости, који не допуштају да та деца умиру као скотови, одбачена од својих матера, напуштена од својих очева.

Приступајући самом решењу питања мора се одмах мислити на то, да су овде у супротности четири разна интереса :детета, матере, оца и државе.

Ако се проблем посматра само са гледишта **детињих интереса**, онда би најприродније решење било да се са ванбрачним дететом поступа као и са брачним, да оно, дакле, и према оцу и према матери има иста права као и брачно дете. Али ту се природни закон истиче на супрот оваком поступању. Јер **зачеће** детета тајна је природе и док се о томе ко је мати детету увек може имати очигледног доказа, пошто се акт порођаја може видети, дотле је истинско сазнање о томе ко је отац детета увијено у чулима нашим недокучљиву тајну. Код брачне деце законодавац се помогао још у римском праву тиме што је изрекао да се за оца сматра муж матере, **pater est quem nuptiae demonstrant,** који то не мора увек бити. Он је, са гледишта закона, отац детета, а ако се, са гледишта природних закона зачећа, то не може утврдити онако као што се утврђује да је та и та женска мати детета. Постојање брака је јавно и у нарочито свечаној форми констатована животна заједница човека и жене, у којој се рађају деца. То што та заједница јавно констатована постоји, довољно оправдава гледиште да су у њој рођена деца од мужа матере зачета. Код ванбрачног зачећа нема тако сигурне полазне тачке, као што је брак, по којој ће се узети од кога је ванбрачна мати зачела, ко ће се сматрати као отац детета, кад се већ сам акт зачећа, као тајна природе, не може констатовати. И за то се код ванбрачне деце врло често дешава да се не може, ни посредним путем, утврдити чисто и јасно од кога

је мати дете зачела, па зато је тако дете у немогућности да према своме зачетнику остварује права која брачном детету према мужу матере припадају.

Интерес је матере да терете око издржавања и васпитања ванбрачнога детета подели са ванбрачним оцем. Али иста се тешкоћа и овде појављује. Често и сама мати не зна са киме је баш дотично дете зачела. И она може онда означити као оца баш онога од више наложника, који није отац детета, али који као имућнији може да издржава матер и дете.

Ванбрачни отац има интереса да се извуче од обавеза које ванбрачно очинство ствара. Он то може чинити или у уверењу да није ни отац детету и да онда није ни право да туђе дете издржава, а може то чинити, и ако верује да је отац, само зато што му је угодније и лакше да не прима обавезе на себе

Државни је интерес с једне стране да ванбрачна деца не пропадају ни физички ни морално, него да од њих постају ваљани грађани, а с друге стране опет да не прима на себе терете издржавања ванбрачне деце. Јер и држава, као и приватна лица, више воли да прима него да даје....

С обзиром на све ове тешкоће сасвим је природно што су у свима земљама била мишљења подељена о томе: треба ли допустити истраживање ванбрачнога очинства. Чак и у земљама где је законодавац то допустио има људи[1]) који тврде да је ипак најбоље решење Наполеоновог **Code civil**, који забрањује истраживање, и који налазе да сву бригу о ванбрачној деци треба оставити држави, и на тај начин олакшати положај ванбрачне матере. У Немачкој има писаца [2]) који после искуства са немачким закоником 1897, који допушта

---

[1]) [2]) **Види: omforde, Das Recht des unehelichen Kindes undseiner Mutterim In-nnd Ausland, 1924.**

истраживања ванбрачног очинства, отворено траже да се забрани истраживање а да се држави стави у дужност да издржава ванбрачну децу, која у Немачкој и сада, кад је истраживање допуштено, ипак мора да издржава велики број ванбрачне деце, за који се не може утврдити ванбрачно очинство, или чији су родитељи бедници, који ни за себе довољно не зарађују.

Ако разгледамо **разлоге**, који се износе **против** допуштања истраживања ванбрачнога очинства, онда наилазимо прво на већ истакнути разлог да се не може утврдити ко је отац ванбрачном детету. Као што рекосмо **рођење** детета очигледан је факат, **зачеће** је детета тајна природе, која се — вели се — ни посредним путем са довољно сигурности не може утврдити. Због тога се, кажу противници истраживања, небрачној деци не чини неправда, кад им се не признаје право на тужбу за издржавање, јер не могу доказати основ из кога издржавање треба да потиче: очинство дотичног лица, против кога је тужба управљена. Ако се пак поставе претпоставке, да би се омогућио доказ очинства, онда то често води великим неправдама: подмеће се очинство човеку, који можда није отац детета, и товари му се дужност да издржава туђе дете. Уз то, вели се, придолази да се допуштањем тужбе за очинство потпомаже неморал. Отпорна снага женских према дражима неморала слаби се изгледом, да ће се ослободити бриге око издржавања детета, које је услед неморалног сношаја рођено. Тужба за издржавање ванбрачног детета наводи бестидне женске да се у времену зачећа детета подају неколицини мушкараца, па да онда од најимућнијег траже издржавање детета. Исто тако вршила би се изнуђавања и преваре према мушкарцима, позивајући се на њихову дужност издржавања. Даље поткопавао би се таквим парницама код судова домаћи мир и срећа многих породица већ жењених људи, стварали би се породични скандали, а безпрекорни људи, који

чак никаквог односа са ванбрачном матером нису имали ,могли би бити изложени нападима бестидних женских и туђе деце. Није немогуће у једном морално посрнулом друштву да се и политички људи од стране политичких противника уплећу у парнице због ванбрачног очинства у циљу дискредитовања. Противно је, вели се, благонарављу допуштати скандале, који су везани са расправљањем таквих парница, нарочито кад се узме у обзир да у њима често до кривоклетства долази. Даље, огорчење које услед подизања тужбе за издржавање настаје између мајке и детета и туженога као оца, отежава, често, закључење брака између детињих родитеља. Ако се уз то узме у обзир велики број парница ,који би настао услед допуштања тужбе за издржавање ванбрачног детета, као и с тиме везани губитак времена и трошак, и кад се с тиме упореди већином само незнатан резултат таквих тужаба за издржавање, то је онда паметније забранити истраживање ванбрачног очинства. Показало се даље да услед принципа (ранијег) француског права, које је садржавало ту забрану, број убистава ванбрачне деце и побачаја није се увећавао, док опет с друге стране повољни за ванбрачну децу прописи пруског општег земаљског права нису били у стању да спрече или смање број убистава ванбрачне деце. Принцип ранијег француског права није имао за последицу ни већу запуштеност ванбрачне деце. Утицај религије и морала доводио је дотле да је ванбрачни отац и без принуде потпуно испуњавао своје дужности. Шта више, кад би отац био по тужби осуђен на издржавање, он би сматрао да је плаћањем извесне суме ослобођен сваке даље дужности и према матери и према детету. Тврди се да би се савесни и религиозни људи и без тужбе заузимали за своју ванбрачну децу, кад би имали средстава за то, што се види и из великог броја добровољног признавања ванбрачног детета у земљама, где је важило раније француско право.

Али и ако се мора признати да истраживање очинства ванбрачног детета има извесних незгода, ипак су **разлози за допуштање** тога истраживања јачи, те су и побудили меродавна законодавства, па и француско (1912) године), да то истраживање допусте.

Стоји прво несумњиво да између ванбрачнога оца и детета постоји природна сродничка веза, из које следује за њега природна и морална дужност, да се и он стара за издржавање детета, а не да се сва брига због последица **и његовог** задовољства натовари матери, често такој бедници, која не може ни себе издржавати, или држави, т. ј. свима пореским обвезницима, па дакле и онима који већ имају да се старају о својој брачној деци. Нарочито се та дужност намеће кад је, као што врло често бива, ванбрачни отац имућан а мати сиромашна. Непризнавањем ове дужности издржавања право би се ставило у противност са законима природе и морала. Не може се признати, да је тачан приговор како се узрок ове дужности, очинство ,не може доказати. Истина директан доказ очинства није могућан, али се исти зацело у највећем броју случајева може извести посредно: утврђивањем да је као отац означени мушкарац имао сношаја са мајком детета у времену које се поклапа са временом зачећа детета и да мати, у време зачећа, са другим мушкарцем није имала сношаја. Нека се остави на страну да није, по општим начелима о доказивању, довољно доказати прву чињеницу, и да је ствар као оца туженога мушкарца да противним доказом обеснажи ону чињеницу, из које се на први поглед изводи закључак о његовом очинству, доказавши са своје стране да је мати за време зачећа имала сношаја и са другим лицем. Баш и кад се изузму ретки случајеви изолирања матере, може се и у многим другим случајевима доказати да мати у време зачећа

није имала сношаја и са другима. Замислимо случај да је ванбрачно дете зачето у време вереништва матере са туженим мушкарцем, за којег је доказано да је имао сношаја са мајком детета. Замислимо даље да су мати и као отац тужени трајно ванбрачно живели, можда и заједнички стан имали. Али и у другим случајевима, који не показују тако јасно искључиви сношај матере са туженим, може се овај сношај доказати кад је мати веродостојна и доброг владања (на пр. кореспонденцијом између матере и туженога као оца).

Даље није тачан навод да се савесни људи сами старају о својој небрачној деци и без тужбе суду. Има и таквих људи, несумњиво, али је ипак чешћи случај не само у нижим него и у вишим друштвеним класама, да се после сношаја отац не стара ни о мајци ни о детету. Тако исто стоји и са тврђењем да допуштање тужбе за ванбрачно очинство потпомаже неморал и увећава број ванбрачне деце. Већи или мањи број ванбрачне деце зависи од економског стања у дотичној земљи, од друштвених назора, од моралног и религиозног васпитања, од домаћег васпитања и породичног живота, од материјалног положаја појединаца. Сразмерно мали број ванбрачних рођења доказ је о моралности дотичнога народа. Ако се тврди да недопуштање тужбе за очинство појачава отпорну снагу женскиња против дражи неморала, онда треба и то истаћи: да се опет недопуштањем тужбе појачава нападна воља мушкараца на женске, кад знају да за последице своје агресивности никоме не одговарају и да дете не морају да издржавају. На тај начин увећава се опасност да развратници, без страха, заводе беспрекорне девојке, нарочито из сиротнијег сталежа, варајући их лепим обећањима, закључењем будућег брака, или користећи се њиним бедним материјалним положајем, њином лакомисленошћу и разумљивом жудњом за лепшим животом.

Тачно је тврђење да судска истраживања ванбрачног очинства дају повода скандалозним процесима, да повлаче за собом и изнуђавања и преваре разне врсте од поквареног женскиња и да поткопавају породични мир и срећу. Али то не може, ма како било непријатно, да оправда забрану истраживања ванбрачнога очинства, коме је циљ правном и моралном осећају одговарајуће право ванбрачнога детета на издржавање. Незгоде које потичу из истраживања ванбрачнога очинства труде се законодавства бар да ублаже, кад већ не могу да их сасвим отклоне, дајући права туженоме да доказује да је мати у време зачећа имала сношаја и са другим лицима. У осталом, расправљање питања о ванбрачном очинству врши се пред независним, колегијалним судом, за кога се претпоставља да увек схвата озбиљност ситуације, у којој се у оваким парницама налазе парничари, и да ће знати и умети да непристрасно пресуди о очинству само на основу свога уверења, црпљеног из целокупнога извиђаја.

С обзиром на горње разлоге огромна већина држава одлучила се да својим законодавством допусти истраживање ванбрачног очинства и да дужност издржавања ванбрачнога детета натовари, поред матере, и мушкарцу, за кога се — у случају спора — судским путем утврди да се може држати за оца ванбрачнога детета. Томе је најзад приступила 1912 године и Француска, земља већ класичне изреке: la recherche de la paterinité est interdite

Зацело ће Вас интересовати и зато ћу Вам изложити како је питање ванбрачнога патернитета регулисано у најновијим законима Немачке, Швајцарске, Француске. То нам може послужити као углед за наш будући грађански законик у погледу овога питања.

Немачки грађански законик од 1897. године у § 1717 прописује: ,,Као отац ванбрачног детета сматра се.... онај, који је с матером имао полнога

сношаја за време зачећа детета осим ако је у току овога времена и ко други имао са њом сношаја. Али ипак не узима се обзир онај сношај за који је, према околностима, очевидно немогуће да је мати дете услед овога сношаја зачела. Као време зачећа сматра се време од 180-тог до 302-ог дана од дана рођења детета, рачунајући 180-ти и 302-ги дан. Као што се из овога законскога прописа види, кад се за кога докаже да је, рачунајући од рођења детета у назад од 180-тог до 302-ог дана, имао полнога сношаја са матером детета, за тога се сматра да је мати дете са њим зачела, да је он отац ванбрачног детета. То време од 180-ог до 302ог дана од рођења детета, дакле 122 дана, то је време концепције, у то се време једнога момента дете зачело, и ко је у току тих 122 дана имао сношај са мајком детета, за њега се сматра да је отац детета. Али он може да се против те претпоставке бори, може са своје стране да докаже да је за тих 122 дана ванбрачна мати имала сношаја и са другим лицем, и ако то докаже, неће се сматрати за детињег оца. Допуштајући овај приговор више наложника, (exceptio plurium concubentium), немачки законодавац спречава да неваљале женске, које су за време могуће концепције детета имале сношаја са више лица, не изаберу да туже као детињег оца онога, који им се чини као најподеснији као најимућнији, а који можда у ствари и није детињи отац.

Швајцарски законик од 1907. године у чл. 307. прописује: да је мати ванбрачнога детета овлашћена захтевати да се судским путем утврди ко је отац ванбрачног детета. А чл. 314. одређује да се за туженога мушкарца претпоставља да је отац ванбрачнога детета ако се за њега докаже да је са мајком детета имао сношај у времену од три стотинитог до стоосамдесетог дана пре рођења детета. Међутим ова претпоставка отпада, чим се докажу чињенице које знатно доводе у сумњу очинство туженога. Швајцарски законик не допу-

шта тужбу за ванбрачно очинство, ако је мати била неморалног владања у време зачећа детета.

И **Француски законик** у чл. 340., који је измењен законом од 1912. године, допушта да суд може огласити кога за ванбрачног оца у овим случајевима: 1) у случају одвођења или силовања, кад се време одвођења или силовања подудара са временом зачећа; 2) у случају завођења помоћу недопуштених маневара, злоупотребе ауторитета, обећања брака или веридбе и кад постоји почетак писменог доказа; 3) у случају кад постоје писма или какво друго приватно писмено које потиче од мушкарца, за кога се тврди да је отац детета, и из којих се види јасно признање очинства; 4) у случају кад су онај за кога се тврди да је отац и мати детиња живели у јавном конкубинату за време концепције детета; 5) у случају да се лице, за које се тврди да је детињи отац, старало о издржавању и васпитању или припомагало у издржавању и васпитању детета у својству детињег оца. Међутим тужба за признавање ванбрачног очинства неће се уважити: 1) ако се утврди, да је мати детиња за време зачећа детета била неморалног владања или да је имала сношаја са којим другим лицем; 2) ако је лице, за које се тврди да је отац, било за време зачећа детета у физичкој немогућности да буде детињи отац било услед удаљености од матере или услед каквог догађаја.

Али најинтересантније је у овом погледу **норвешко** законодавство од 1915. године. § 6. закона од 1915. године прописује: Ако која женска ванбрачно затрудни, онда је она дужна, најмање на три месеца пре него што ће се породити, обратити се коме лекару или бабици и означити када је по њеном мишљењу остала у другом стању и ко је детињи отац. Њени наводи биће забележени и она она ће их потписати, ако је могућно. Лажна изјава о оцу или суделовање у томе кажњава се новчаном казном или затвором до две године. Ако лекар

нађе да је она у другом стању, онда мора то одмах саопштити стараоцу њеног места пребивања. Ово саопштење мора садржавати извештај кад ће наступити порођај и шта је иста још саопштила. Лекари, бабице, који су у служби државној, општинској или болесничких каса обвезни су да ове дужности извршују, иначе бивају новчаном казном кажњавани. Дужност је родитеља, укућана и других лица у истим односима, који знају или сигурно морају знати да је која женска из њихове куће ванбрачно затруднела, да ту женску наговарају да учини горе споменуту пријаву. Иначе бивају за то кажњавани новчано. § 7. закона вели: ,,Ако се мати пре порођаја обратила коме лекару или бабици, онда морају лекар или бабица, који су јој били од помоћи при порођају, позвати је да означи ко је отац детета. Ово означење треба забележити и дати самој матери да га потпише ако може. Лекар или бабица дужни су што је могуће скорије да саопште порођај и име очево старатељу. Власт се даље стара да отац призна дете и да му издаје издржавање. Изради се прво решење, у коме се оцу, означеном од матере, ставља до знања да ће бити сматран за ванбрачног оца ако он то призна, а за тим да ако неће да се сматра за детињег оца, да онда мора најдаље за четири недеље од достављеног му решења усмено или препорученим писмом тражити код суда матере одлуку (§ 8.). Суд ће онда пресудити да је од мајке означено лице ванбрачни детињи отац, ако нађе да је доказано, да је дотични са матером у таким односима био, да је по природном току ствари могао бити отац детета, и ако суд нема никаквих разлога сматрати да је мати на исти начин са којим другим општила, (§ 13.). Ако суд нађе да не може пресудити да је означени мушкарац отац детета, али се утврди да је с матером имао полног сношаја у време кад је она зачела, те би се по природном току догађаја могло узети да би и он могао бити отац, онда ће га осудити на плаћање издржавања за дете. Као што се види по норве-

шком закону може неко да буде осуђен издржавати ванбрачно дете само зато, што је полно општио са матером детета у време зачећа, и ако суд не може пресудити да је баш тај отац детета. Шта више по норвешком закону могу неколицина бити осуђени да издржавају исто ванбрачно дете само ако су у време зачећа његовог имали сношаја са матером детета.

* * *

Али тиме што би било допуштено истраживање ванбрачног очинства, још није решен и проблем ванбрачног детета у породици с обзиром на оца и матер. По нашем, србијанском, грађанском законику према матери и њеној родбини ванбрачно је дете у сродству као и брачно (§§ 129, 131 грађ. зак.). Мати је дужна у првом реду старати се о ванбрачном детету. А такође и родбина материна. Отац пак само у случају кад је утврђено да је отац, дакле у случају одвођења или силовања и признања детета од стране оца — § 130. Али законско наследно право ванбрачно дете по нашем грађанском законику нема ни према матери ни према оцу ванбрачном (ако је његово очинство утврђено у случају одвођења или силовања или је уписано по његовом пристанку у црквене књиге као његово ванбрачно дете). Тек кад би мати или отац тестаментом поставили за наследника своје ванбрачно дете, може и оно наследити, или кад постане то дете законито закључењем брака између његових родитеља. Према оцу, у колико је његово очинство доказано (у случају одвођења и силовања или признања од стране оца — § 130), дете ступа у сроднички однос, али не и према родбини очевој. По Аустријском праву такође ванбрачно дете не ступа у породицу очеву него само материну. Према матери и материним сродницима има ванбрачно дете исто право законскога наслеђивања као и њена брачна деца. Али на заоставштину очеву и сродника с очеве стране немају небрачна деца право законскога наслеђивања.

По **немачком** грађанском законику не постоји сродднички однос између ванбрачног оца и детета, него само према мајци и њеној родбини: према мајци и њеним сродницима има ванбрачно дете исти положај као и брачно. Законско наследно право имају ванбрачна деца само према матери и њеној родбини. По **швајцарском** законику ванбрачно дете ступа самим рођењем у сродднички однос према матери и њеним сродницима, а према оцу и његовој родбини кад отац дете призна или кад га суд огласи за оца детињег у случајевима кад је он обећао да ће ступити у брак с мајком детета или је злочиначким средствима издејствовао ванбрачни сношај са мајком или је према њој злоупотребио власт, коју је над њом имао. Ако је отац дете признао или га је суд у горњим случајевима за оца огласио, онда оно добија и породично име очево. У погледу наследног права према мајци и њеним сродницима ванбрачно је дете изједначено са брачном децом. Према оцу и очевим сродницима ванбрачно дете има законско право наслеђивања само онда, ако је признањем очевим или пресудом суда добило сталеж свога оца. Најдаље је отишао норвешки закон од 1915. године, јер он у § 3. прописује да деца, чији родитељи нису закључили брак, имају исто наследно право као и у браку рођена деца.

* * *

Ако се запитамо како би требало регулисати положај ванбрачнога детета и матере у нашем новом грађанском законику, ми мислимо да у првом реду треба допустити по захтеву матере истраживање ко је отац ванбрачном детету у свима случајевима ванбрачнога рођења, а не само у случајевима силовања и одвођења женске, као што је по данашњем нашем грађанском законику. Али, с обзиром на тајну природе детињег зачећа, треба допустити ономе, који је као тобожњи ванбрачни отац тужен, и **приговор више** належника, т. ј. допустити му да доказује да је ванбрачна мати, у време зачећа детета, имала сношаја и са другим ли-

цима, у коме случају тужени, ако то докаже, не би могао бити оглашен за ванбрачног оца. Јер штитећи винбрачно дете и матер, треба заштитити женске које су подлегле искушењу, љубави, оскудици или махинацијама ванбрачнога оца, али не и оне које тргују својим телом, које лове мушкарце, и које и саме не знају ко је отац ванбрачном детету, него као таквог означују оног, који им се учини најпогоднији. Потребна је заштита и **мушких** према неваљалом женскињу. Међутим приговор да је још неко имао сношаја са ванбрачном матером у време зачећа не треба допустити ономе ко је са ванбрачном матером живео у конкубинату (трајној ванбрачној заједници), даље ономе ко је кажњивом радњом према женској успео да дође до ванбрачнога сношаја са њом.

Према ванбрачном оцу, коме у сваком случају треба наметнути дужност да заједнички с матером издржава своје ванбрачно дете, дете треба да ступа у сродннички одношај али не и према очевој родбини. То би имало да буде само онда, ако отац призна дете или је са матером живео у конкубинату или кад је кажњивом радњом према женској дошао до ванбрачног сношаја са њом. И у погледу **наследног права** треба се држати истих начела: према мајци и сродницима материним ванбрачно дете треба да има иста права наследна као и њена брачна деца, према оцу и његовим сродницима само онда, ако је са матером живео у конкубинату, ако је ванбрачно дете признао или кад је кажњивом радњом према матери дошао до ванбрачног сношаја са њом, као и онда кад је матери обећао да ће са њоме ступити у брак. У свима овим побројаним случајевима ванбрачно дете у стицају са брачном децом свога оца да наслеђује у пола мање од брачне деце.

Правно изједначење сваког ванбрачнога детета са брачном децом и према оцу и према матери, као

што неки захтевају, није могућно, јер ни фактички није једно исто да ли је дете рођено у браку, једној јавној, познатој и законом регулисаној животној заједници, која самим својим јавним постојањем показује ко се има сматрати за детињег оца, или је ван брака рођено. При томе не треба заборавити да држава, са гледишта одржања породице, као основе целокупном друштеном животу, не сме по последицама у погледу деце изједначавати брачне и ванбрачне, легалне и нелегалне, трајне и моментане заједнице између човека и жене, и да мора фаворизовати брак. Ако би се имало на уму само ванбрачно дете и ванбрачна мати, баш и кад је очинство утврђено, онда би и метресу требало сматрати као закониту супругу, ванбрачно дете као и брачно, али би онда брак као легална животна заједница био излишан. Мора дакле са гледишта закона бити неке разлике између законите жене и метресе, брачног и ванбрачног детета, и та разлика баш треба да подстиче и мушке и женске да ступају у брак, а не да ванбрачно живе. Што ће при тој разлици страдати ванбрачна деца то је њихова неминовна судбина; њиховим потпуним изједначењем са брачном децом страдали би често законита супругаи брачна деца, а држава то не сме допустити, јер су јој пречи легална породица и породични мир њених грађана, брак као легална друштвена установа, него законом непризнате заједнице и ванбрачна деца.

Али ако држава не може увек признати ванбрачној деци и матери исти положај као брачној деци и брачној матери, може се и мора постарати да олакша положај ванбрачног детета и матере, нарочито у погледу издржавања ванбрачног детета и помоћи ванбрачној матери. Стога треба законом утврдити да је дужност државе старати се о ванбрачној деци, смештањем у нарочите заводе, или давањем издржавања за дете матери, а држава да има право накнаде према ванбрачном оцу. Систем,

по коме је општина дужна издржавати ванбрачну децу, која се нађу у њеном подручју, није добар, јер општине нису у стању да се како треба о томе старају. Чак ни београдска општина, као највећа, није у стању испуњавати дужности издржавања ванбрачне деце, а није ни право да она издржава ванбрачну децу и оних родитеља, који можда и нису житељи београдски, него су се моментано нашли у Београду у време детињег зачећа или мајке у време порођаја.

За ванбрачне матере држава је дужна постарати се да се могу бесплатно породити у државним болницама и породилиштима и ту пробавити потребно време пре и после порођаја. Ванбрачном оцу треба наметнути и обавезу да држави односно матери, ако се није у државном заводу породила, накнади трошкове око порађаја као и да даје материнужно издржавањеза извесно време после порођаја.

Ако ове одредбе, које предлажемо за нови грађански законик, и не буду успеле да сузбију разврат, јер оне саме то и не могу учинити, ипак би оне имале бар то добро дејство да се учини правда према невиној ванбрачној деци, да се њихов материјални положај побољша, а тиме и њихово боље васпитање и спрема на самосталан позив у животу. Друштво и држава само могу добити тиме, што ће се мање ванбрачне деце и матера одавати пороку и злочину. Дужност је свију нас да у правцу побољшања положаја ванбрачне деце и матера у новом грађанском законику радимо, ако сматрамо, као предавач, да данашње њихово стање, по грађанском законику Србије, не одговара ни обзирима човечности ни добро схваћеном државком и друштвеном интересу. У циљу те пропаганде предавач и држи ово предавање, надајући се да ће и друге покренути да о питању ванбрачног детета и матере изнесу своје мишљење и са свију га страна расветле.

О изједначењу мушких и женских сродника у законском наслеђивању*

Нема праве унитарне, јединствене државе без једног законодавства за целу државу за најважније животне односаје. Прва брига свију државника при стварању држава из покрајина са разним законодавством била је: што пре унифицирати законодавство. Тако је радила Немачка при своме уједињењу, тако Италија, тако раде с успехом Чехословачка, Пољска, Румунија. И одиста стоји врло рђаво са државним јединством, кад се на пр. пресуде судова једне покрајине у држави сматрају као пресуде **иностраних** судова, кад се тражи њихово извршење код власти друге покрајине у истој држави.

Као што знате, у нашој држави важе шест разних законодавстава. Чим пређете из Београда у Земун или Панчево, ви сте под владом два разна законодавства, и ако живимо у јединственој, централистички уређеној држави. Једна аномалија, несумњиво, коју су увиђале и увиђају све наше владе од уједињења. И зато су се све владе и трудиле да се што брже сврше законски пројекти, који ће вредети за целу државу. По свима министарствима има маса израђених законских пројеката. Али, на жалост, ако су се све владе бавиле израдом

---

* Предавање у Правничком Удружењу 25. марта 1925. год

законских предлога, схватајући правилно значај изједначења законодавства, није се довољно настојавало на томе да ти законски предлози постану законима. Наша Народна Скупштина је стерилна установа; законодавна функција њена скоро је сасвим престала. И ко зна, с обзиром на дезолатне парламентарне прилике, колико ће се још чекати да израђени законски пројекти постану **закони** и да у нашој држави Земун и Панчево у погледу законодавства једном престану бити **иностранство....**

Као и у другим министарствима и у Министарству Правде био је врло плодан рад у изради законских пројеката за целу државу. Израђен је кривични законик, закон о иступима, кривични судски поступак, закон о извршењу казне лишењем слободе, закон о уређењу судова, закон о судијама, закон о шеријатским судијама, о адвокатима, закон о грађанском судском поступку, закон о сузбијању корупције.

Успешно је рађено и на грађанском законику. Готове су партије о облигационом праву, рачунајући ту и прописе о накнади штете причињене противправним делањем и закон о накнади штете причињене аутомобилом, а услед тога убрзаће се рад на изради трговачког законика, меничног и стечајног законика. Могли бисмо још сада, по примеру Швајцарске, имати један законик о облигационом праву за целу државу, а услед тога и један трговачки законик, за чиме се осећа велика потреба у трговачким и привредним круговима..:

Одмах после уједињења покренуто је питање о изради једног грађанског законика за целу нашу државу. Министар Правде, Г. Марко Трифковић, одредио је био једну комисију за израду законског пројекта. И Г. Министар Правде и цела комисија сложили су се у томе да се у циљу што бр-

жег доношења једног законика за нашу државу усвоји **хрватски** грађански законик, који је у ствари аустријски грађански законик од 1811 године, и да се у њему учине потребне измене, нарочито с обзиром на новеле за овај законик од 1914, 15 и 16 године. Ово је учињено и стога разлога што аустријски законик већ важи као позитивни закон у великом делу државе: Хрватској, Далмацији, Словеначкој, као субсидијерни закон у Босни и Херцеговини, као скраћен и рђав превод на српски у Србији, те не би наступиле велике измене у постојећем стању, а и зато што је аустријски законик законодавно дело првога реда и поред свију мана и недостатака.

Али и усвајање аустријског законика за целу државу има својих тешкоћа, а нарочито у погледу **наследнога права**, и комисија је одмах на те тешкоће наишла.

Тако по аустријском законику, као у осталом и по другим европским законицима, **не постоји** при законском наслеђивању првенство мушке лозе над женском, нити првенство мушких сродника над женским, као што је то по грађанском законику Србије и грађанском праву Црне Горе. Који ће се систем усвојити за грађански законик целе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца? Хоће ли крајеви, у којима влада аустријски грађански законик, одбацити једнакост мушких и женских сродника при законском наслеђивању, и усвојити првенство мушке лозе над женском и првенство мушких сродника над женским, или ће Србија и Црна Гора усвојити једнакост мушких и женских сродника?

Зато је и редактор законскога наслеђивања за нови грађан. зак. Г. Ж. Перић, професор универзитета, упутио био једно питање приватно-правном одсеку сталнога Законодавнога Савета при Министарству Правде под 10. октобром 1921. године

и тражио одговоре, те да би могао израдити и дотичне законске прописе. Стални Законодавни Савет изразио је у томе погледу своје мишљење, и Г. Перић израдио је у томе смислу дотичне законске прописе. Али питање о законском наследном праву није само стручно правно питање те да би за његово решење било меродавно само мишљење једнога стручнога правничког тела. Оно се тиче широких слојева нашега народа, и зато је потребно да се за њ заинтересује што већи круг лица и о томе изрази своје мишљење. Са тога разлога ја сам мислио да о њему треба повести дискусију и у овом поштованом скупу, и зато сам се и одлучио да о њему говорим и дам могућности да и други о њему искажу своје мишљење.

У колико је мени познато, у српском делу нашега народа има врло мало бранилаца начела да у законском наслеђивању треба да буду изједначене мушке и женске особе. И у литератури о наследном праву преовлађује мишљење да је српски законодавац добро урадио што је увео првенство мушких над женским у наследном праву. Године 1897. писао је пок. Јован Аћимовић у једној подужој студији „Кратак преглед наследнога права у Србији", да се наш народ ове своје особине (првенства мушких над женским у наслеђу) и „данис чврсто држи и, вели, још се није чуо глас из народа да се ово стање измени." По уверавању Богишића, Петрановића и других писаца и по западним крајевима нашега народа постоји као обичајно право првенство мушких сродника над женским. Из правне историје других народа знамо такође да је и код њих за дуго владало исто правно начело и да је данашња равноправност мушких и женских сродника у наслеђивању плод врло дугог историјског развитка...

Чиме се правда првенство мушких сродника над женским у нашем грађанском закону? Каже се,

прво, да то одговара празној свести нашега народа. И како законодавац мора да води рачуна о правној свести народа, то би ова неједнакост мушких и женских сродника у наслеђивању имала да се заведе у новом грађанском законику за целу државу. На овај аргуменат слободни смо одговорити да кад се говори „о правној свести народа", треба имати на уму, да су се испитивачи те „народне свести", готово искључиво мушкарци, при испитивању већином обраћали **мушком делу** народа и њега само о томе питали. Пошто у народ улази и **женски део** становништва, то је, у најмању руку сумњиво да ли би **данас** једна анкета **у целокупном становништву** по овом питању испала у корист првенства мушких над женским. **Друго**, вели се, да изједначење мушких над женским у наслеђивању води раздробљавању сеоских поседа, што је, опет, од штете по пољопривреду у једној претежној агрикултурној земљи као што је наша. И овај разлог није довољно убедљив. Јер, ако женска деца и женски сродници доприносе наслеђивањем на једнаке делове раздробљавању сеоских поседа, односећи, при удаји, своје делове у мужевљу кућу, она доприносе, истим начином, и повећавању сеоских поседа својих мужева, придодајући своје наслеђене делове као мираз мужевљем имању. У осталом и сама економска нужда при обрађивању земљишта стаје на пут и сувишном цепкању сеоских поседа. Ако је сеоско добро деобом при наследству постало и сувише мало, онда нерентабилност обрађивања тако малих парцела нагони власнике њихове да се погађају **и** да један другом, уз накнаду, уступи своју парцелу. Осим тога, ако је првенство мушких над женским у наслеђивању уведено зато да се избегне раздробљавање сеоских поседа, тај се разлог не може узети кад је у питању заоставштина, у којој нема непокретности,

него покретности: готовог новца, хартија од вредности, робе, намештаја и т. д.

Систем првенства мушких над женским, како је то начело спровео наш законодавац, очита је неправда, и против тога се буни и неразвијенији правни осећај. Као што знате то првенство иде код нас тако далеко, да не само **оца** наслеђују само мушка деца, искључујући кћери, него и **матер** наслеђују само синови, искључујући кћери њене, брат наслеђује сестру, искључујући сестре, стриц наслеђује синовца и синовицу, искључујући покојникове тетке по оцу и т. д. Једна кћи која је пазила и неговала своју стару мајку не може, по законском реду, да наследи матер, ако је син односно брат у животу! А по чему је син ближи мајци него кћи?

Каже се у том случају од оних, који хоће и оваку неправду да бране: та мати је могла тестаментом да изједначи у наслеђу сина и кћер, а кад то није учинила, онда је, вели се, хтела да буде онако као што закон прописује: да син искључи кћер из наслеђа. Али колико људи има у нашој средини, нарочито жена, које се одлучују да праве тестамент? Ако је у старом римском друштву било правило да скоро сваки грађанин прави тестамент, у модерном друштву, а нарочито у нашем, то је изузетак. Колико их има који знају законске прописе о наслеђивању? Ако се, са разлога правичности, узме да женске сроднике треба изједначити са мушким, онда им то треба признати и за законско наслеђивање, а тестатору оставити право да може дати првенство мушком сроднику над женским.

Из досадашњег разлагања могли сте се, господо, уверити да сам ја присталица гледишта једнакости мушких и женских сродника при законском наслеђивању. И оца и мајку треба да наслеђују и мушка и женска деца на једнаке делове. И брата

и сестру треба да наслеђују и браћа и сестре. Са истих разлога ту једнакост треба увести и код наслеђивања осталих сродника. Али, ако би се узело, да би ово према постојећем праву било и сувише радикална измена, онда за цело треба увести да **мајку** наслеђују и мушка и женска деца подједнако, а такође да **женску особу** наслеђују подједнако њени мушки и женски сродници. Чиме се може бранити одредба нашега законика: да мајку наслеђује син, искључујући кћер, или да сестру наслеђује брат, искључујући сестру? Или да сина, кад не остави потомство, наслеђује само отац, искључујући матер? Зар је љубав очева према сину већа од љубави матере према сину, зар је кћери ближи отац него мати? Зар су заслуге очеве у издржавању и васпитавању синова и кћери веће, него муке материне при рађању, неговању и васпитавању деце?

Али баш и да се узме да и **данас у 1925 години** наш народ мисли о праву наследства мушких и женских сродника као наши прадедови и прабабе из 1844 године, кад је донесен наш грађански законик, а у шта имамо право посумњати, ипак стоји за цело ова чињеница:

Наш је законодавац при доношењу одредаба грађанскога законика о наследном праву имао поглавито у виду сеоску породицу, што је сасвим природно у земљи, где се огромна маса народа састојала из сеоскога становништва, кад је дакле варошко становништво било по броју сасвим незнатно, а диференцијација класа такође врло незнатна. За те сеоске породице земља је била главни извор богатства, скоро једино средство за одржавање егзистенције. Тада се и могло водити рачуна о томе да се изједначењем мушких и женских сродника при наслеђивању не раздробљавају сеоски поседи. Али је данас друкчија ситуација. Поред сеоске породице, везане за земљу, постоје у нашој држави и многобројне варошке породице: трговаца, за-

натлија, индустријалаца, радника, чиновника и т. д. чија се имовина не састоји из земаља за пољопривреду, него из кућа, из готовог новца, хартија од вредности и других покретности. Те су **варошке породице** приближније варошким породицама на западу, где одавно већ постоји једнакост мушких и женских сродника у наслеђу, него нашим сеоским породицама. И ако правна свест народа и **данас** захтева првенство мушких над женским за сеоске породице, за цело не захтева то и за варошке породице. Отуда онда треба да постоје два наследна реда: **за сеоске породице**, где би се, ако се хоће, могло задржати првенство мушких над женским, и за **варошке породице**, где би се имала увести једнакост.

О овој разлици између сеоске и варошке породице водила је рачуна и комисија за израду пројекта новог грађанског законика, и, ослањајући се на њено мишљење, Г. Живојин Перић овако је редиговао прописе о законском наслеђивању:

Умрлога наслеђују његови сродници из законитог брака. Ови се сродници групишу у колена, којих има четири. **Прво колено** чине потомци оставиоца, **друго колено** његови родитељи (отац и мати) и њихово потомство: оставиочева браћа и сестре, **треће колено:** дедови и бабе оставиоца, како по оцу тако и по мајци и њихово потомство, стричеви, тетке и ујаци и њихово потомство, **четврто колено**: оставиочеви прадедови и прабабе како по оцу тако и по матери и њихово потомство.

Потомци оставиочеви први наслеђују и то најпре потомци првога степена, синови и кћери, а ако њих нема, онда унуци и унуке и тако даље. Примењује се право представљања, ако је који потомак умро пре оставиоца а оставио потомство.

У **градским** (варошким) **инокосним породицама** потомци истога степена наслеђују **на једнаке делове без обзира на пол**, у **сеоским инокосним по-**

родицама, ако међу потомцима истога степена има и мушких и женских (на пр. синови и кћери), онда ће се сва заоставштина поделити на онолико једнаких делова колико има свега тих мушких и женских потомака и сваком **женском потомку** даће се од заоставштине **половина** од онога што би му од заоставштине припало кад би био са мушким потомцима изједначен. Ако дакле има два сина и три кћери, онда се заоставштина подели прво на пет једнаких делова, пет петина, и свака кћи добија по $^1/_{10}$, **а синови** $^7/_{10}$, које они деле на једнаке делове. Ово вреди у сеоским инокосним породицама за сваки степен потомства.

Градска или варошка је породица она чији је домицил у граду (вароши), а сеоска је породица она чији је домицил у селу, према закону о административној подели земље.

Ако оставилац није оставио потомке онда наслеђују његови **родитељи** и њихово потомство **(друго колено)**. Ако су оба родитеља у животу, и отац и мати, онда њима припада цело наследство на једнаке делове.

Ако су оба родитеља умрла, онда се цела заоставштина дели на једнаке делове међу заједничке потомке: браћу и сестре оставиочеве и по оцу и по матери, односно њихове потомке, без обзира на пол као и на то да ли је у питању инокосна градска или инокосна сеоска породица. Ако родитељи оставиочеви нису оставили заједничких потомака, већ је сваки од њих оставио само своје сопствене потомке, онда се заоставштина дели на два једнака дела, од којих ће један добити потомци очеви (браћа и сестре оставиоца по оцу односно њихово потомство) а други потомци материни (оставиочева браћа и сестре по матери) на једнаке делове, без обзира на пол и без обзира на то да ли је у питању инокосна градска или инокосна сеоска породица.

Кад је који од оставиочевих родитеља умро без потомства, онда сва заоставштина припада припада другом живом родитељу.

И у овом колену примењује се право представљања.

Кад нема ко да наследи из другог колена онда наслеђују сродници из **трећег колена:** деда и баба по оцу и деда и баба по матери. Заоставштина се дели на два једнака дела: један припада деди и баби по оцу, други деди и баби по матери. Једну половину дели на једнаке делове деда и баба по оцу, другу деда и баба по матери. Ако су они умрли, онда се њихови делови деле на њихове потомке, без разлике пола.

И у овом колену се примењује право представљања.

Кад нема сродника из трећег колена онда наслеђују сродници из **четвртог колена:** прадеде и прабабе по оцу и прадеде и прабабе по матери и њихово потомство по истим правилима која вреде за ранија колена.

Позакоњена деца познијим браком њихових родитеља наслеђују онако исто као и деца у законом браку рођена. Родитељи позакоњене деце имају на дечјој заоставштини исто право наслеђа као и родитељи брачне деце. **Милошћу владаоца** позакоњено дете има законско право наслеђа према своме оцу (али не и према сродницима овога) само онда, ако је оно позакоњено на молбу очеву ради тога да би са брачном децом уживало једнака права законскога наслеђивања према оцу.

Ванбрачна деца имају право законскога наслеђивања само према ванбрачној матери и и њеним брачним сродницима и то исто онако као и брачно потомство. **Ванбрачно дете**, ако нема потомства, наслеђује **само** ванбрачна мати; ванбрачни отац и сви његови сродници као и сродници матере искључени су.

Усвојена деца и њихово потомство наслеђују усвојиоца као и брачна деца. Према сродницима усвојиоца као и према супругу који није усвојилац, немају право законскога наследства. Али усвојено дете и његово потомство имају право наследства према крвним потомцима усвојиоца а и ови према њему. Усвојилац нема права законскога наслеђивања према усвојеној деци и њиховом потомству.

Ако нико не наследи по горњим прописима, онда заоставштина припада држави.

За наслеђивање лица која умру у задружном односу, донеће се нарочити прописи.

Као што сте из овога краткога прегледа видели, наследно право у пројекту новог грађанскога законика води рачуна о начелу једнакости мушких и женских сродника бар у погледу инокосних **градских** породица. За потпуну једнакост и за инокосне сеоске породице, као и за једнакост у погледу наслеђивања задружних лица, нема те једнакости, али је ипак боље него што је по данашњем грађанском законику Србије.

У осталом како према истраживањима Богишића и других познавалаца наших сеоских породица и нема разлике између сеоске задружне и сеоске инокосне породице, можда би најбоље било да се изради један нарочити закон за сеоске породице, којим би се одредило да се власником сеоског непокретног добра не сматра отац сеоске шире или уже породице (инокосне или задружне), која на том добру живи, а ни сви чланови ове породице као сувласници, него само цела породица као **правна особа**. И тада би се, наравно, имали донети сасвим други прописи за наследно право у сеоским породицама; управо у погледу непокретних добара породице као правне особе не би ни било наслеђивања услед смрти оца поро-

дице, пошто би она као правна особа и даље по смрти оца, трајала. [1])

Што се мене лично тиче, ја мислим да би се право законскога наслеђивања имало да заврши са сродницима из трећег колена, а, ако њих нема, да заоставштина припадне држави као општој народној заједници. И, збиља, ако још има разлога водити рачуна о сродству кад су у питању дед и баба и стриц и тетка по оцу, браћа и сестре од стричева и тетака по оцу, ујак и тетка по мајци, браћа и сестре од ујака и тетке по мајци, и њихово потомство, нема зацело разлога водити рачуна о сродницима из четвртога колена, изузимајући још само можда прадеду и прабабу. То се далеко сродство већ заборавило, ти су сродници, кад наслеђују, оно што Немци зову **lachende Erben...** Вођење рачуна при законском наслеђивању и о најудаљенијим сродницима оставиоца особина је аристократског државног уређења, што је врло лепо истакао **A. Menger** у своме чувеном спису **Das bürgerl. R. und die besitzlosen Volksklassen, критикујући** пројекат немачког грађан, законика где је ово начело неограничености степена сродства усвојено.

Али о још једној околности мора се водити рачуна код регулисавања законског наслеђивања. Има читавих крајева у нашој држави, где је једнакост мушких и женских у наслеђивању **communis opinio,** не само по прописима позитивнога права, него и по схватању самога народа. Народна правна свест, о којој се толико води рачуна у Србији, баш захтева у Словеначкој и Војводини, а можда и у још коме крају наше отаџбине, да се новим грађанским законом не дира у ту једнакост женских са мушким. Ако би се и за те крајеве увело оно ,што сада у томе погледу вреди у Ср-

---

[1]) **Тако и Dr. J. Strohal, O zakonu kojim bi se jedinstveno uredili imovinsko-pravni odnošaji Seljačkog Stališa u Hrvatskoj, Mjesečnik, 1905. стр. 497.**

бији, онда би то за њих било једна **reformatio in pejus,** коју сваки законодавац мора избегавати. И ако се са изједначењем мушких и женских у Србији не би успело, онда би нови грађански законик имао садржавати двојаке одредбе: једне за Србију и друге крајеве, где народна правна свест, како се тврди, захтева првенство мушких над женским, а друге за оне крајеве, где та једнакост сада постоји и где би и даље имала остати. У томе би случају имали т.зв. **покрајинско право**, а меродаван би био домицил **de cujus-a** у време његове смрти или који ранији домицил његов. Наравно да би таквим двојаким одредбама за наследно право грађана једне исте државе мисао народнога јединства нешто пропатила, а што би се избегло кад би се усвојило једино правично начело: да у наследству буду изједначени мушки и женски сродници...

Али, господо, последњу реч при регулисању наследнога права неће, наравно, имати комисија за израду пројекта грађанскога законика, него влада и Народна Скупштина. Њих треба убедити о томе да је изједначење мушких и женских сродника, при законском наслеђивању, како је комисија предложила за нови грађански законик, једна друштвена потреба и једно задовољење принципа правичности, који мора бити основа и нашем законодавству. Зато је потребно да се о овом питању чује и реч једне тако угледне и стручне установе, као што је наше Правничко Удружење. На овом тако лепо посећеном скупу има правника, који су много боље него предавач упознали живот нашега народа и његове обичаје и његову правну свест, вршећи разнолике службе у средини његовој. На њих ја апелујем, да учешћем у дискусији а, евентуално, и писањем у дневној и стручној штампи, изнесу своје мишлење и, на тај начин, допринесу оном убеђивању меродавних фактора, који ће одлучивати о новом грађанском законику. А

треба да се чује и глас наших разних женских удружења, као најпозванијих заштитниканашега у грађанском праву толико запостављеног женског света. „Прегаоцу Бог помаже,“ каже народна изрека, и стога је оправдано надати се да ће и прегаоштво нашег интелигентног женскиња уродити плодом и у погледу изједначења у наследном праву друге половине рода људскога... Срећнији и од нас Срба практичнији народи, полазећи од једнакости жена у приватном праву као давно већ укоњене чињенице, признали су жени грађанки и у јавном праву иста права као и грађанима. Јер велики светски рат, у коме су и жене суделовале, мучећи се на дому као и њихови мужеви,, синови и браћа на фронту за одржање народне егзистенције, истакао је проблем равноправности жене са човеком у први ред друштвених питања. Имајући од нас развијенији осећај за социјалну правду и друштвене потребе, у којима је позвана и друга половина рода људског да суделује, од нас напреднији и зацело и практичнији народи нису се устручавали да од жене створе грађанку. И нису се ради те равноправности покајали. У нас, на жалост, о јавним правима жена још не може бити говора, ма да би, по мом дубоком уверењу, мизерија нашег политичког живота била у многоме рашчишћена, кад би у њему суделовао и реални смисао жена за потребе практичнога државнога живота. Али ако о политичким правима жена не може, за сада, бити говора, ништа нам не стоји на путу, да у приватном праву изједначимо жену и човека.

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

1.	МОЈ РАТ ПРОТИВ РАТА: римски дневник југословенског амбасадора током рата за Косово Лекић Миодраг Београд: Службени гласник, 2007.	+	
2.	ТЕОРИЈА КЊИЖЕВНОСТИ Лешић Зденко Београд: Службени гласник, 2010.	+	
3.	О ГОВОРУ ТЕЛА Клајст Хајнрих фон Београд: Службени гласник, 2009.	+	
4.	КАКО РЕЧИ МЕЊАЈУ ЗНАЧЕЊЕ Меје Антоан Београд: Службени гласник, 2009.	+	
5.	О УЖИВАЊУ У МРЖЊИ: изабрани есеји Хазлит Вилијам Београд: Службени гласник, 2009.	+	
6.	ПИШЧЕВИ ЗАПИСИ: 1993-1999. Ћосић Добрица Београд: Службени гласник, 2008.	+	
7.	ВРЕМЕ ЗМИЈА: пишчеви записи 1999-2000: мали светски рат против Србије Ћосић Добрица Београд: Службени гласник, 2008.	+	
8.	РЕЧНИК ЗАЉУБЉЕНИКА У ГРЧКУ Лакаријер Жак Београд: Службени гласник, 2009.	+	
9.	ПРВИ СРПСКИ БУКВАР ИНОКА САВЕ: Венеција 1597. Београд: Службени гласник; Завод за уџбенике, 2009.	+	
10.	БИБЛИОТЕКА КАО ОГЛЕДАЛО ВАСЕЉЕНЕ: огледи из савремене руске науке о библиотекарству Београд: Службени гласник, 2009.	+	

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

11.	ОНО ШТО ОДУВЕК ЖЕЛИШ Ћирјанић Гордана Београд: Народна књига-Алфа, 2010.	+	
12.	РЕЧНИК ЈУНГОВИХ ПОЈМОВА И СИМБОЛА Требјешанин Жарко Београд: Plato Books, 2008.	+	
13.	МАСЛИНА И ШТА С ЊОМ: о споразумевању и понашању Нуша Кнежевич Ана Београд: Plato Books, 2007.	+	
14.	КАРАОКЕ КАПИТАЛИЗАМ: менаџмент за човечанство Нордстром Кјел А. Београд: Plato Books, 2006.	+	

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ ЗА ПЕРИОД АПРИЛ – МАЈ 2011. ГОДИНЕ

1. БИЛО ЈЕДНОМ НА ДОРЂОЛУ
   Живковић Синиша
   Београд: Лагуна, 2009.

2. КРАДЉИВАЦ МАПА
   Лаго Едвардо
   Београд: Дерета, 2010.

3. МАМА ЛЕОНЕ
   Јерговић Миљенко
   Београд: Ренде, 2010.

4. НИСИ ОНАЈ КОГА ЖЕЛИМ
   Потер Александра
   Београд: Алнари, 2010.

5. АУТОБИОГРАФИЈА МОЈЕ МАЈКЕ
   Кинкејд Џамејка
   Зрењанин: Агора, 2010.

6. БАЛАДА О БОХОРЕТИ
   Куић Гордана
   Београд: Народна књига-Алфа, 2007.

7. АВГАНИСТАНАЦ
   Фордсајт Фредерик
   Београд: Evro-Giunti, 2008.

8. ФРОСТОВ БОЖИЋ
   Вингфилд Родни Дејвид
   Београд: Evro-Giunti, 2010.

9. ЛЕПЕ СТВАРИ
   Стил Данијела
   Београд: Evro-Giunti, 2010.

10. ДАН ПО ДАН
    Стил Данијела
    Београд: Evro-Giunti, 2010.

PREPORUČUJEMO

1. Stojanović Dubravka : KALDRMA I ASFALT : urbanizacija i evropeizacija Beograda 1890-1914 / Beograd : Udruženje za društvenu istoriju, 2009.

Preuzeto sa sajta: http://www.knjizara.com/knjige/knjiga/121478_Kaldrma+i+asfalt_ISBN:978-86-83227-25-9

Dubina podela i snaga političkih strasti mučila je i stanovnike Beograda u vremenu kojim se bavi ova knjiga. U poglavljima u prvom delu knjige, pod nazivom „Grad“ pokazano je da je takva situacija često kočila donošenje odluka koje su bile od vitalnog značaja za grad. Te šizme između političkih stranaka, između bivše i sadašnje vlasti, između beogradske i državne vlasti, dovodile su, kao što je pokazano, do toga da su i u prošlosti sva pitanja stalno ostajala otvorena. Čak i u slučajevima u kojima bi se donelo neko rešenje, brzo se pokazalo da ono ni iz daleka nije bilo shvatano kao konačno i neopozivo. Odluke su se retroaktivno poništavale, a ceo proces odlučivanja vraćao na početak. Svaka nova vlast poništavala je rezultate one prethodne, uključujući tu i stručne analize koje su izradili eksperti koje je angažovala prethodna vlast. To je dovodilo do toga da se problemi nisu rešavali, već da su se u svakoj novoj prilici dodatno komplikovali, sve dok sukobi u okviru uske prestoničke elite ne bi postali toliko užareni da se više nijedan problem nije mogao rešiti. To je proizvodilo višegodišnje blokade u radu institucija, koje, zavađene, nisu bile funkcionalne. Javni interes gubio se u zađevicama i prepirkama, a unutrašnji sukobi bili su preči od opšteg dobra.

2. Bžežinski Zbignjev : VELIKA ŠAHOVSKA TABLA / Podgorica : CID I ROMANOV, 2001.

Preuzeto sa sajta: http://www.delfi.rs/ka1un3343/delfi_knjige_velika_sahovska_tabla.html

Geopolitičku dimenziju "novog strateškog koncepta" Severnoatlantskog pakta razradio je Zbignjev Bžežinski. U nizu govora i članaka i, naročito, u knjizi "Velika šahovska tabla: američki primat i njegovi geopolitički ciljevi", objavljenoj 1997. godine, on je evoluirao od doktrine ljudskih prava koju je zagovarao krajem sedamdesetih godina kada se nalazio na mestu savetnika za nacionalnu bezbednost predsednika Kartera, ka klasičnoj realpolitici. Prilikom promocije svoje knjige u Parizu, on je ovaj prividni paradoks lakonski protumačio rečima: "Ja sam razradio doktrinu kao najbolji način da se destabilizuje Sovjetski Savez. I to je uspelo." Njegovi kritičari dodaju da Bžežinski u to vreme nije bio angažovan samo na ideološkom frontu borbe protiv SSSR već i u praktičnoj politici koja je za cilj imala da diskredituje i destabilizuje Sovjetski Savez. U intervjuu francuskom nedeljniku Le Nouvel Observateur to je potvrdio i sam Bžežinski izjavom da su SAD podrškom mudžahedinima spretno gurale Moskvu u vojnu avanturu u Avganistanu koja će odvesti Sovjetski Savez na put bez povratka: "Mi nismo gurali Ruse da intervenišu, ali smo svesno povećavali mogućnost da oni to učine. Ta tajna operacija bila je odlična ideja. Njen cilj je bio da se Rusi navedu u avganistansku zamku." Nije isključeno da je u sličnu zamku upala i postdejtonska Jugoslavija na Kosovu.

3. Jovanović-Stojimirović Milan : SILUETE STAROG BEOGRADA / Beograd : Prosveta, 2008.

Preuzeto sa sajta:
http://www.knjizara.com/knjige/knjiga/121637_Siluete+starog+Beograda_ISBN:978-86-07-01807-9

Beograd je možda imao veće novinare, ali nije imao takvog pronicljivog hroničara i darovitijeg biografa od Milana Jovanovića Stojimirovića (1898–1966), čije Siluete starog Beograda počinju treći čitalačko-bibliotečki život u divot opremi beogradske "Prosvete". Stojimirović se tek u zrelim godinama, ofijukan sudbinom otpadnika, građanskog žurnaliste, dvorskog čoveka, intimusa Milana Stojadinovića (1888–1962), rešio da sistematizuje svoje slike prestonice, poglavito iz teške nužde da bi preživeo, ali iz potrebe da pobegne iz tame velikog stradanja kada je Ozninim islednicima ispričao gotovo sve tajne Kraljevine Jugoslavije i njene političke elite. Slomljen, ali još očuvanog spisateljskog habitusa, počeo je, posle 1960, da objavljuje fino ispisane minijature u listu intrigantnog naslova – "300 čuda". Prećutno je postao veoma čitan, ali daleko od etabliranog statusa u predratnoj Jugoslaviji. Bio je ispisan iz istorije, ali ne i otpisan, od zaborava su ga čuvali tekstovi koje je pisao u maniru dobre stare beogradske škole.

4. Sioran Emil : PAD U VREME / Novi Sad : Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2008.

Preuzeto sa sajta: http://www.delfi.rs/ka1un7381/delfi_knjige_pad_u_vreme.html

Najpre zapažamo anomaliju sirove činjenice da postojimo, a tek posle onu naše specifične situacije: čuđenje da jesmo prethodi čuđenju da jesmo čovek. Neobičan karakter našeg stanja trebalo bi, međutim, da predstavlja glavnu osnovu naše zbunjenosti: manje je prirodno biti čovek nego jednostavno biti. Mi ovo instinktivno osećamo; odatle milina svaki put kad se okrenemo od samih sebe da bismo se poistovetili sa blaženim snom predmeta. Mi smo stvarno mi sami tek onda kad se, uspravni pred sobom ne podudaramo ni sa čim, čak ni sa sopstvenom posebnošću. Prokletstvo koje nas iznuruje tištalo je već našeg praroditelja, mnogo pre nego što se okrenuo drvetu saznanja. Nezadovoljan sobom, bio je još nezadovoljniji Bogom kojem je zavideo a da toga nije bio svestan; postaće to zahvaljujući dobrim uslugama kušača, pre pomoćnika nego vinovnika svoje propasti. Pre toga je živeo u predosećanju znanja, u nauci koja je bila sama sebi nepoznata, u lažnoj nevinosti, pogodnoj za nastajanje ljubomore, poroka što se rađa iz opštenja sa nekim srećnijim od nas; a naš predak se družio sa Bogom, vrebao ga je i od njega bio vreban.

5. VREME KISEONIKA : najnovija drama / Beograd : Zepter Book World, 2007.

Preuzeto sa sajta : http://www.knjizara.com/knjige/knjiga/118541_Vreme+kiseonika_ISBN:978-86-7494-103-4

U bibilioteci Ogledalo, posle antologija britanske, kanadske, američke i ruske savremene drame pojavljuje se izbor drama autora mlađe generacije ruskih dramskih pisaca kao npr. Ivana Viripajeva, koji se, vođeni dubljim misaonim tokovima, vraćaju velikim temama ruske književnosti–temama istine, pravde, dobrote, Boga... ali na žestok, direktan i neočekivan način koja zavređuje pažnju. Među autorima prikazanim u ovoj antologiji su i Ksenija Dragunska, Vladimir i Oleg Presnjakov i Konstantin Kostjenko, predgovor je napisao Jovan Ćirilov, a pogovor Boško Milin.

Preuzeto sa sajta :
http://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:231703-Prevod-kao-atletska-disciplina

VEČERNJE NOVOSTI: V. STRUGAR | 07. februar 2009.

NAGRADA "Jovan Maksimović", koja se bijenalno dodeljuje samo za ruski jezik, preksinoć je uručena prevodiocu Novici Antiću za knjigu "Vreme kiseonika" (izdanje "Zepter Book World"). Laureat je već dobitnik najvišeg priznanja za prevodilaštvo "Miloš Đurić". Ipak, ova nagrada ga je posebno obradovala:
- Žiri (Miodrag Sibinović, Duško Paunković i Mirjana Grbić) sastavljen je od naših vrhunskih prevodilaca slavista, pa mi je izuzetno drago što je reč o najužem krugu kolega - objašnjava dobitnik.
Priznanje koje dodeljuje porodica Maksimović i Udruženje prevodilaca Srbije, Antiću je donelo "Vreme kiseonika", u kojem je napravio izbor iz najnovije ruske dramaturgije. Reč je o četiri autora (Ksenija Dragunska, Ivan Viripajev, braća Presnjakovi i Konstantin Kostjenko) i njihovih osam dela.
- Pre ovoga, objavio sam antologiju za koju sam i dobio nagradu "Miloš Đurić", a nazvao sam je "Gvozdeni vek". Izabrao sam ovaj naslov jer oslikava jedno teško, sivo, "gvozdeno" vreme prelaska Rusije u novo društvo, sa svim svojim manama i vrlinama. Pravio sam paralelu sa čuvenim "zlatnim" i "srebrnim" vekom ruske literature. "Vreme kiseonika" nosi ovaj naslov ne samo što je u njemu drama "Kiseonik" Ivana Viripajeva, nego i zato što je napravljen pomak ka početku 21. veka. Najmlađi dramski pisci ponovo odlaze negde u nebo, u literarnom smislu.
Antić ističe da se pomenuti autori vraćaju uzorima ruske avangarde prve polovine 20. stoleća, naravno, transponovane u novi literarni jezik i pokušavaju da naprave pomak od realizma - ali crpeći inspiraciju iz svakidašnjeg života.
- U tom smislu ove drame jesu uzlet u oblake, kao što je i Majakovski nekad to učinio sa čuvenim "Oblakom u pantalonama". Stilski, one se znatno razlikuju od drama s kraja 20. veka. Iako su vremenski veoma blizu, deli ih tek nekoliko godina. Ali, u međuvremenu desio se prelom i prelaz u novi dramski izraz.
U obrazloženju žirija kaže se, između ostalog, da je prevodilac u tekstu bio "kao muva u medu", prinuđen da se batrga između citiranja i podražavanja klasičnih autora:
- Pišući ove drame, ruski pisci se oslanjaju, pre svega, na simbolistički period ruske avangarde i čitav korpus savremene, ne samo dramske književnosti. U tom smislu, one su pune postmodernističkih citata i predložaka. Naravno, nisu to samo bukvalna citiranja već samo polazne osnove za jedno originalno književno delo. Prinuđen sam bio da prilikom prevoda citata napravim svojevrsnu književnu ekskurziju, koja počinje Starim zavetom i završava se Leonidom Andrejevom.
Zanimljivo je da se trenutno na beogradskim scenama igra pet ruskih komada u prevodu našeg sagovornika: u Ateljeu 212 ("Plastelin" i "Hitler i Hitler"), u JDP ("Pseći valcer" i "Kokoška"), u BDP ("Život br. 2"), a doskora je na repertoaru bio i "Kiseonik". Antić dodaje da voli pisce koji ga teraju da upražnjava "mentalnu gimnastiku", ali:
- Ovo više nije mentalna gimnastika nego ozbiljna atletska disciplina! Većina dela u "Vremenu kiseonika" nisu drame u klasičnom smislu, u njima nema čak ni likova. Neke su pisane kao novele, neke kao filmska scenarija. U tom smislu, složenije ih je prevoditi. Jer ona osnovna nit dramske strukture, koja svakako postoji - da nje nema ne bi se, uostalom, ni izvodile širom sveta - vrlo je tanka i ponekad gotovo neuhvatljiva. Moram reći da to predstavlja izuzetan izazov i kreativan napor koji je, nadam se, što i nagrada potvrđuje - urodio plodom.

ĆUTLJIVI PISCI

- ŠTO je vreme logoreičnije, pisci su ćutljiviji. Što je više govora i informacija, oni se sve više zatvaraju i štede na rečima. Pokušavaju da krajnje svedenim izrazom paradiraju toj hiperinflaciji smisla i lažnih osećanja, u kojima se zapravo gubi suština stvari i svi postajemo dobro informisani

kreteni! Pretvorili smo se u jednu "kviz civilizaciju": gomilamo nepotrebna znanja, a skoro da više ništa ne znamo o nama samima i svetu u kojem živimo. Upravo na to žele da nas opomenu ovi mladi ruski autori, u pokušaju da nas trgnu i zamisle - makar dok čitamo ili gledamo njihove drame.

Preuzeto sa sajta : http://www.ukpsalts.org/bilten/bilten_ukps_br1_2_3_09.doc

У тексту „О превођењу савремених позоришних комада“ Драгослав Андрић, говори и о разлици у превођењу класичне драме и савременог позоришног текста. У класичној драми, каже он, „реч окива контекст својим златним ланцима, док му у савременом скрушено служи, јер данашњи аутор углавном гледа на реч као на нужно зло, и зато задатак преводиоца савременог позоришног комада није толико да преводи текст, колико да преводи подтекст.“

Новица Антић се у превођењу овог зборника суочио с проблемом обе врсте, јер је у ову књигу уврстио драме у којима у великој мери „реч окива контекст“ (рецимо, текстови Ксеније Драгунске, Ивана Вирипајева, Константина Костјенка), али и драме браће Пресњаков, у којима се као преводилац суочио управо с неопходношћу превођења подтекста, и у којима је употреба речи сведена на шкрт, опор дијалог, на колоквијални говор, у коме се много подразумева и ослања на говор тела, на гестове, мимику.

Зборник *Време кисеоника* садржи осам драмских текстова четири савремена руска аутора (по два свакога од њих). О већини текстова у овом зборнику пре би се могло рећи да представљају постмодернистичку прозу, у којој је све повезано и све зависи једно од другог, а преводилац је у тексту „као мува у меду“, принуђен да се батрга између цитирања и подражавања класичних аутора, какви су ненадмашни стилиста Иван Буњин, или мајстор гротеске Михаил Булгаков у драмама Ксеније Драгунске, или између савременог жаргона и језика Библије, у текстовима Ивана Вирипајева. У овим текстовима преводилац мора да препозна извор и да пази на сваку реч, јер она која је погрешно одабрана моментално мења контекст. Преводилац, заједно с ауторима, корача уском стазом приповедања о вери и моралности, о смислу живота, о вечним питањима руске књижевности, са које се лако може склизнути у паракњижевност, и где је веома важна интонација, правилно одабран тон. Новица Антић је, као и аутори ових драма, које се изводе на позоришним сценама широм света, успео да тај тон пронађе и да у лирском, исповедном поступку, попут онога у делима Евгенија Гришковеца, кога је Новица Антић такође преводио, напипа рефлексијама измучену свест младог руског интелектуалца, блиског омладинској култури и бунтовничком патосу, својственим и новој европској драми у целини.

О специфичностима превођења драмских текстова не треба посебно говорити, јер су о томе довољно писали они који се тиме баве. Понекад, кад драмски текст преведе „позоришно“ неискусан преводилац, у доради и дописивању тог текста пуне руке посла имају лектори, глумци, редитељ.

Овогодишњи добитник награде „Јован Максимовић“ поседује непогрешиво преводилачко осећање за реч, која се не само пише и чита, већ и изговара: четири драме из овог зборника, чији је састављач Новица Антића, изводе се на позоришним сценама у Србији, као што су извођене и изводе се и драме из претходног зборника *Гвоздени век,* за који је овај преводилац добио награду „Милош Ђурић“, и као што се с великим успехом изводи и *Псећи валцер* Леонида Андрејева, који спада у позоришну класику.

Избором аутора, чија дела преводи, Новица Антић утиче на обликовање домаће позоришне сцене, а може се рећи да у великој мери утиче и на формирање младих генерација драматурга, глумаца и редитеља. Захваљујући издавачу Zepter Book World, који ове преводе у значајним тиражима објављује као књиге, они су доступни и широј културној јавности.

О значају овог зборника, о делима и ауторима уврштеним у њега, написали су у предговору ове књиге Јован Ћирилов, а у њеном поговору – Бошко Милин.

6. Ognjenović Vida : POSMATRAČ PTICA / Beograd : Arhipelag, 2010.

Preuzeto sa sajta : http://www.domacaknjizara.com/user/beletristika-domaci-pisci/posmatrac-ptica-vida-ognjenovic/33_344_27599_1_0_0/item.jsp

Novi roman Vide Ognjenović, uzbudljiva priča modernih vremena, možda najbolje delo ove autorke. Nesvakidašnja pohvala priči i pričanju. Velika priča, junaci izuzetnih sudbina, dubina pripovedačkog humora i snaga pripovedanja. O junaku izukrštanog i uskomešanog identiteta, o Ruskom zaštitnom korpusu i belim Rusima, o istoriji železnice u Srbiji, o progonima i umetnosti, o ljubavi i svevidećem oku policije.